

MAGYAR NÖVÉNYTANI LAPOK

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KANITZ ÁGOST.

XI. ÉVF. 121. 122. 123. SZ. 1887. AUGUST. SEPTEMB. OCTOBER.

MINDEN JOG FENNTARTATIK.

TARTALOM: A Brassai-Kovátsféle „Uj Magyar Fűvészkönyv“-ből (1858) közli BRASSAI SÁMUEL. III. BRASSAI S. A nemek leírása. — Adatok Frumeflorájának ismeretéhez. IFJ. JANRÓ JÁNOS. — Kitüntetések. — Kinevezések. — Habilitációk.

A BRASSAI-KOVÁTS-FÉLE „UJ MAGYAR FÜVÉSZKÖNYV“-BŐL (1858).

Közli

BRASSAI SÁMUEL.

III.

BRASSAI S.: A NEMEK LEIRÁSA.

(1. kül. MNL. X. 17 sk. II. XI. 50. sk. II.)

III. *Gamopetalae* Forrtszirmúak.

XLIV. *Plantagineae* VENT. Útifűfélék.

1. *Plantago* L. *Útifű*. Virág. füzéresek. Csész. 4hasábú. Bokr. aszottas, egytagú; nyaka tojásdad, eresze hátraszegett, 4hasábú. Porod. 4. Szács. a bokr. aljából kelnek, kinyúlók, gindárok. Magh. felső, 2rekeszű. Bibesz. 1. Tokja 2rekeszű. körülmetélt, két v. több magvú. Szára tőkocsános v. leveles. Level. különfélék.
2. *Littorella* L. *Martika*. Virág. egylakiak, magánosok. Porod. vir. kocsánosok. Csész. 4levelű. Bokr. aszottas, csöves; eresze 4hasábú. Porod. 4. Szács. a vacokból kelnek, hosszak, gindárok. Term. vir. a porodások kocsántövénel ülök. Csész. 3levelű. Bokr. aszottas, csöves, alól felől vékonyabb; szája alig fogas. Magh. felső, 1rekeszű. Bibesz. 1, hosszau kinyuló. Makkocsk. kemény, 1magvú. Vizi növény. Level. árforma szálasok.

XLV. *Plumbagineae* Juss. Ikracsőfélék.

1. *Plumbago* L. *Ikracső*. Csész. alsó 4tagú, csöves, redős, 5-fogú, redőinek ormói ikrás szőrösök. Bokr. term. alatti, 1tagú, gyertyatartóforma; nyaka hosszú, eresze 5hasábú. Porod. 5, a nyakban rejlők term. alattiak. Magh. 1rekeszű. Bibesz. 1, fonalszálú. Bib. 5. Tokja a maradó csészébe zárt, 5szegű, hegyén 5kopácsú, 1magvú. Virágz. füzéres. Szára leveles. Level. váltogatók.
2. *Statice* L. *Lelley*. Virág. murvások. Csész. alsó, 1tagú, tölcseeres, 5redős, 5fogú, aszottas szélű. Bokr. alsó, 5szirmú. Szirm. nyakasok, tövüknél néha összeragadtak. Porod. 5. Szálc. a szirmok tövéből kelnek. Magh. felső, 1rekeszű. Bibesz. 5. Szütyője tetőn repedő v. repedetlen, 1magvú. Virágz. galléros gomb, egyszerű tökocsános v. féloldali füzérek ágas tökocsánon. Level. szálasok, lándzsások v. lapickások.

XLVI. *Valerianeae* DC. Gyökönkefélék.

1. *Valerianella* Moench *Galanbegy*. Csész. felső, fogas, gyümölcsé érésekor megnő. Bokr. 1tagú, tölcseeres, sarkantyútlan; szája v. eresze 5metszésű. Porod. 3. Szálc. a bokor nyakából kelnek. Magh. alsó, 3rekeszű; 1 rek. termő, a más 2 léha. Bibesz. 1. Gyüm. a megmaradt csészével bóbítás, 1magvú. Szára fenn 2—2ágú. Virágz. a villák közt magánosok v. csoportos sátorozók. Level. ellenesek.
2. *Valeriana* L. *Gyökönke*. Csész. felső, begyürt; éréskor tollas bóbítává válik. Bokr. 1tagú, tölcseeres, nyaka tövén púpos; eresze többnyire 5metszésű. Porod. 3. Szálc. a bokr. nyakából kelnek. Magh. alsó, 3rekeszű; 1 rek. termő, a más 2 léha. Bibesz. 1. Gyüm. 1magvú. Virág. sátorozók, bugások v. gombosok, olykor hiányosok. Szára többnyire leveles. Level. ellenesek v. övedzők.
3. *Centranthus* DC. *Ártó*. Csész. felső, virágzaskor begyürt, éréskor tollas bóbítává válik. Bokr. 1tagú, tölcseeres, nyaka botuló, tövén sarkantyús; eresze 5metszésű. Porod. 1. Szálc. a nyakból kél. Magh. alsó, 3rekeszű, 1 rek. termő, a más 2 igen parányi, léha. Bibesz. 1. Gyüm. 1magvú, bóbítás. Bob. hullékony. Virágz. sátorozó, buga. Level. ellenesek.

XLVII. *Dipsaceae* DC. Mácsonyafélék.

1. *Dipsacus* L. *Mácsonya*. Virág. galléros gombosok. Galléra többlevelű; külső levelei hosszabbak. Fészke polyvás. Gallérkája minden virágnak külön 1tagú, csöves, 4szegű, 8-völgyű, maghont rejtő. Csész. felső; eresze pohárforma. csipkés v. fogas. Bokr. 1tagú, tölcéséres, 4fogú, a csészéből kél. Porod. 4. Szálc. a bokr. nyakából kelnek. Magh. alsó, 1rekeszű. Bibesz. 1, fonalszálú. Szütyője 1magvú, a gallérkába zárt csésze bóbítás. Virággomb gömbölyded v. hosszúdad. Szára tüskés, szőrös. Level. ellenesek.
2. *Cephalaria* SCHRAD. *Féjvirág*. Virág. galléros gombosok. Gall. fedelékes, hártvás, külső pikkely. kisebbek. Fészke polyvás. Gallérk. minden virágnak külön a maghonra szorúlt, 4szegű, 8völgyű, 4- v. 8-fogú v. aszottas szájú. Csész. felső, sokmetszésű, öblöske. Bokr. 1tagú, tölcéséres, 4metszésű, a szélsők kissé szabálytalanok. Porod. 4. Szálc. a magból kelnek. Magh. alsó, 1rekeszű. Bibesz. 1, fonalszálú. Szütyője 1magvú, a gallérkába zárt. Gombj. gömbölydedek. Level. ellenesek, szabdaltak.
3. *Knautia* COULT *Kazupa*. Virág. galléros-gombosok. Galléra soklevelű, fűnemű. Fészke szőrös. Gallérk. minden virágnak külön maghonrejtő, alig pockos, alig fogas. Csész. felső, rövid pockú, 8—16fogú; fog. árformák. Bokr. tölcéséres, 4—5metsz., a szélsők szabálytalanok, sugárzók. Porod. 4. Szálc. a nyakból kelnek. Magh. alsó, 1rekeszű. Bibesz. 1, fonalszálú. Szütyője 1magvú, a gallérkába zárt. Gombja laposacska. Level. ellenesek, épek v. pillenpátuosok.
4. *Scabiosa* RÖM. et SCH. *Sikkanttyú*. Vir. galléros gombosok. Gall. soklevelű, fűnemű. Vaeka polyvás. Gallérk. minden virágnak külön. Magh. 8ormóú v. mélyen völgyelt. Eresze harang- v. kerékforma aszottas, áttetsző. Csész. felső 5 v. 10 sertefogú. Bokr. 1tagú, tölcéséres, 4—5metszésű, a szélsők, gyakran szabálytalanok, sugárzók. Porod. 4. Szálc. a nyakból kelnek. Magh. alsó, 1rek. Bibesz. 1, fonalszálú. Szüty. 1magvú. Gallérk. zárt. Gomb. laposacska. Level. ellenesek.
5. *Succisa* M. et K. *Sutabub*. Virág. galléros gombosok. Galléra soklevelű, fűnemű. Fészke polyvás. Gallérk. minden virágnak külön maghonrejtő, mélyen völgyelt, völgye 8, végig érő; eresze 4karélyú, fűnemű. Csész. felső, tálciforma

5 sertefogú v. épélű. Bokr. 1tagú, tölcséres, 4metszésű. Porod. 4. Szálc. a nyakból kelnek. Magh. alsó, 1rekeszű. Bibesz. 1, fonalszálú. Szütyője 1magvú, a gallérkába zárt. Gombja gömbölyded. Gyöke elharapott végű. Level. ellenesek; egyélűek.

XLVIII *Compositae* VAILL. Fészkesek.

1. *Eupatorium* L. *Pakóca*. Fészke hasonféle kevés virágú. Gallér hosszúdad hengeres fedelékes. Vacka kopasz, lapos. Bokr. kissé tölcséres, csöves, 5fogú. Port. rejlők. Bibesz. ágai kinyúltak, szőröskék. Makkocsk. szegletesek, karcoltak. Bóbit. szőrszálás. Virágz. sátorozó bugások. Vir. lilaszín. Level. ellenesek.
2. *Acenostyles* Cass. *Pötying*. Fészke hasonféle, kevés virágú. Gall. hengeres, egysorú, tövén alig murvás. Vacka kopasz. Bokr. tölcséres. Nyaka vékony. Eresze harangforma, 5-fogú. Port. alig rejlők. Bibesz. ágai hosszan kinyulók, szőröskék. Makkocsk. kissé görgetegek, karcoltak. Bóbit. szőrszálás. Virágz. sátorozó bugások. Vir. lilaszín. Level. váltogatók; nyelők gyakran füles.
3. *Petasites* TOURNEF. *Kalapfü*. Fészke felemás, kétlaki, sokvirágú. Egyik tön kevés (1—5) körvirág termés, a belsők porodások; a másikon kevés (1—5) középvirág porodás, a külsők termések. Vannak tökélyes virágúak is. Gall. egysorú, tövén alig murvás. Vacka kopasz. Bokr. a term. vir. vékonyak, félszájúak v. kissé szalagosak; a porod. vir. csövesek, 5fogúak. Bibesz. ágai rövidek, szőröskék. Makkocsk. hosszúdad hengeres. Bóbit. szőrszálás. Virágz. sátorozó, bugás. Tökocs. pikkelyes. Tőlevel, nagyok, vállasok.
4. *Homogyne* Cass. *Termekör*. Fészke felemás, sokvirágú; körző vir. egy sorral termések; a belsők tökélyesek. Gall. hengeres, egysoros, alig murvás. Vacka kopasz. Term. bokr. fonalformák, félszájúak, alig fogasok. Tökocs. csövesek, 5 fogasok. Port. kibuvók. Bibesz. ágai szálások, szétnyíló, szőröskék. Makkocsk. hosszúdad görgetegek. Bóbit. szőrszálás. Virágfészke magános, vöröslő lilaszínűnek. Szára alig leveles. Tőlev. szíves vesések.
5. *Tussilago* L. *Szattyú*. Fészke felemás, sokvirágú. Gall. egysoros, alig murvás. Körző vir. többsorúak, termések. Bokr. szalagosok, sugárzók. Belső vir. tökélyesek. Bokr. csövesek

5foguak. Bibesz. ágai rövidek, összetartók. Makkocsk. hosszúdad hengeresek, a belsők gyakran elsilányúltak. Bib. szörszálás. Virágfészke magános, sárga. Tökocs. pikkelyes, korai. Tőlev. szívesek, szegletesek.

6. *Aster* L. *Gerepesin*. Fészke felemás, sokvirágú. Körző vir. bokr. egysorúak, termések. Bokr. szalagosok, sugárzók, más színűek. Belső vir. többsorúak, tökélyesek. Bokr. csövesek, 5foguak, sárgák. Gall. fedelékes. Vacka gödörös. Gödr. fogasszélűek. Port. kibúvók. Bibesz. ágai felül többnyire szőröskék. Makkocsk. többnyire lapítottak, néha borzosok. Virágz. magános, bugás v. sátorozó. Level. változatok, hosszúdadok v. szálások.

7. *Stenactis* NÉES *Körszál*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. fedelékes, pikkely. keskenyek. Vacka domború, kopasz, pontozott. Körző vir. egysorúak, termések. Bokr. keskeny szalagosok, sugárzók, más színűek. Tány. vir. tökélyesek, csövesek, 5foguak, sárgák. Makkocsk. hosszúdadok, lapítottak. Bób. a sugárba apró serteszálások; belől kétsoros, a külső apró, a belső hosszú serteszálás. Virágz. az ághegyeken magános. Level. változatok, fogások.

8. *Bellis* L. *Rukerc*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. pikkelyei egyenlők, kétsorúak. Vacka kúpos, kopasz. Körző vir. termések, egysorúak. Bokr. szalagosok, sugárzók, más színűek. Tányér vir. tökélyesek, csövesek, 5foguak, sárgák. Makkocsk. visszás tojásdadok, lapítottak, borzosok. Bób. szörszálás. Virágz. magános, többnyire tökocsános. Level. visszás tojásdadok.

9. *Bellidiastrum* CASS. *Szépike* Fészke sokvirágú, felemás. Gall. pikkelyes, egyenlők, kétsorúak. Vacka kúpalakú, kopasz, pontozott. Körző vir. termések; bokr. szalagosok, sugárzók, más színűek. Tány. vir. tökélyesek, csövesek, 5foguak, sárgák. Makkocsk. hosszúdadok, alig lapítottak, kissé borzasok. Bib. szörszálás. Virágz. magános, tökocsányos. Level. nyelesek, visszás tojáskerekek.

10. *Erigeron* L. *Küllőrojt*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. fedelékes; pikkely. szálások. Vacka kopasz. Körző vir. termések, többsorúak; bokr. v. mind vékony szalagosok v. a belsők fonalszálúak, más színűek. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, sárgák. Makkocsk. lapítottak. Bób. szörszálás. Virágz. bugás v. magános. Level. szortak, keskenyek, többnyire szőrösök.

11. *Solidago* L. *Ritkaréj*. Fészke több-kesebb virágú, felemás. Gall. hosszúdad, fedelékes. Vacka kopasz, alig gödörkés. Körző vir. egysorúak, gyakran elkülönöztek, termések. Bokr. szalagosok, sugárzók. Tány. vir. tökélyesek, csövesek, 5 fogúak. Port. magasra kibuvók. Makkocsk. hengerded, sokbordás. Bob. szórszálás. Virágz. a szárhegyen v. ágakon fürtös. Level. váltogatók.
12. *Linosyris* DC. *Aranyfürt*. Fészke hasonféle, sokvirágú. Gall. fedelékes. Vacka gödörkés. Göd. fogas szélűek. Bokr. tölcseres, 5 fogú. Port. kibuvók. Bibesz. ágai felül szőröskék. Makkocsk. hosszúdad, lapított, selymes. Virágz. sátorozó buga. Level. szálások.
13. *Micropus* L. *Molyhár*. Fészke nem sokvirágú, felemás. Gall. pikkely. 2 sorúak, a belsők csolnakosok, virág- és gyümölcsrejtők. Vacka szűk, kopasz. Körző vir. annyi a hány csolnakos pikkelye, termések. Bibesz. 2 ágú. Belső vir. tökélyesek. Port. rejlők, alól nyílformák, szállahegyűek. Magh. elsilányultak. Makkocsk. lapítottak, visszás tojásdadok, a megkeményedett gallérpikkelyekbe zárják. Virágz. a levéltöveknél csomós. Az egész növény gyapjas, molyhos.
14. *Evaar* GÄRTN. *Pikkalász*. Fészke füzérszabású, többvirágú, felemás. Az alsóbb virágok termések, soksorúak, a felsők kevesebbek, porodások. Gall. 1 v. 2 sorú. Pikkely. a virágokhoz lapúltak, hosszúdadok, kihegyezettek, kalászhegyűek asszottások. Vacka hosszú kúpalakú, a termésvirágoknál polyvás, a porodásoknál kopasz. Bokr. mind csövesek. Port. alól nyílformák, szállahegyesek. Makkocsk. visszás tojásdadok. Bob. nincs. Kurtaszárú bokros, molyhos növény. Level. váltogatók, a fészekesomó körül rózsások.
15. *Inula* L. *Sertecsek*. Fészke sokvirágú, felemás. Sugár vir. termések v. meddők, egysorúak. Tány. vir. tökélyesek. Gall. fedelékes. Vacka kopasz. Körző vir. egysorúak, termések v. meddők. Bokr. szalagosok, sugárzók v. néha csak csövesek. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, mind sárgák. Port. alól nyílformák, hosszú szállahegyűek. Makkocsk. görgetegek v. négyszögűek. Bób. szórszálás. Virágz. gyakran sátorozó, olykor magános. Level. gyakran szárölelők.
17. *Telekia* BAUMG. *Telekia*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. alig fedelékes. Pikkely. kihegyezettek, fűneműek. Vacka polyvás. Körző vir. egysorúak, termések. Bokr. szalagosok, sugárzók. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, 5-

- metszésűek. Port. alól nyílformák, szálkahegyűek. Makkoesk. hosszúak, sokmörösök. Bóbit. rövid pártforma, polyvanemű, fogas. Fészkei az ághegyeken magánosok, nagyok. Level. nagyok, szivesek.
18. *Buphtalmum* L. *Ökörsemfü*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. fedelékes. Pikkely. hegyes lándzsások. Vacka polyvás. Körző vir. egysorúak, termések. Bokr. szalagosok, sugárzók. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, 5metszésűek. Port. alól nyílformák, szálkahegyűek. Makkoesk. a sugárban 3élűek, a tányéron lapítottak, egyélűek. Bóbit. rövid, polyvanemű, hegyes fogas. Fészkei a szár- v. ághegyeken magánosok, nagyszabásúak. Level. hosszúdád lándzsások.
19. *Asteriscus* MÖNCH *Csillagbüb*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. külső pikkelyei levélformák, a fészeknél sokkal nagyobbak, szétberzedtek. Vacka polyvás. Körző vir. egysorúak, termések. Bokr. szalagosok, sugárzók. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, mind sárgák. Port. alól nyílformák. Makkoesk. alig 3szegűek, keresztben lapítottak. Bóbit. hosszúcska, pártforma, sokhasábú. Hasáb. hegyesek, fogasok. Virágz. az ághegyeken v. a villában magános. Szára ágas, leveles.
20. *Pallenis* CASS. *Pillető*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. legalsó. Pikkely. levélformák, szétnyitlak, fedelékesek, odanyomultak. Vacka polyvás. Körző vir. kétsorúak, termések. Bokr. szalagosok, nyakuk vastag, 2szárnyú. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, mind sárgák. Port. alól nyílformák. Makkoesk. a sugárbeliek, szárnyasok, keresztben lapítottak, félszárnyúak. Bokr. pártforma, fogas. Vir. magános. Szára leveles, borzos.
21. *Helianthus* L. *Napvirág*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. fedelékes. Vacka polyvás. Polyv. csatornások. Körző vir. egysorúak, meddők. Bokr. széles szalagosok, sugárzók. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, mind sárgák. Makkoesk. lapítottak v. alig négyszögűek. Bóbit. 2- v. többpolyvás, hullékony. Virágz. magános v. alig sátorozó. Level. ellenesek, a felsők váltogatók. Szálas erős növény.
22. *Bidens* L. *Villamag*. Fészke hasonféle, tökélyes virágú v. néha felemás és sugár vir. meddők. Gall. kétsoros, a külső szétberzedt. Vacka polyvás. Meddő vir. szalagosok, sugárzók. Tökély. vir. csövesek, 5fogúak, mind sárgák. Makkoesk. keresztben lapítottak, tövisesek. Bóbit. 2—5serte-

- kalász; kalász. visszás tövisesek. Levelei ellenesek, a felsők néha változatok.
23. *Galinsoga* Ruiz et P. *Sikilla*. Fészke félgömbös, sokvirágú, felemás. Gall. 5—6levelű; levélk. tojásdadok, hártvaszélűek. Vacka kúpos, polyvás. Körző vir. 4—5termések. Bokr. röviden szalagosok, világos sárgák. Tány vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, széksárgák. Makkocsk. szegletesek, borzaskák. Bób. polyvás. Polyv. tollas, szemszörösök. Virágz. bugás. Level. ellenesek.
24. *Achillea* L. *Cickoró*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. tojásdad v. hosszúdad, fedelékes. Vacka polyvás. Körző vir. egysorúak (4—20) termések. Bokr. rövid, széleske, szalagosok, sugárzók, többnyire másszínűek. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, sárgák; 5fogúak, nyakuk lapított, szárnyas. Makkocsk. lapított, teteje kopasz v. kissé párkányos. Bób. nincs. Virágz. sátorozók. Level. változatok, hosszúdadok, többnyire sokszor szárnyúttak.
25. *Anthemis* L. *Montika*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. félgömbölyű v. laposacska, fedelékes. Vacka domború, kúpforma v. hosszúdad, polyvás. Körző vir. egysorúak, termések v. olykor léhák. Bokr. szalagosok, sugárzók, fehérek. (Egy fajban sárgák.) Tány. vir. tökélyesek, csövesek. 5fogúak, sárgák. Nyakok lapított szárnyas. Makkocsk. szárnyatlanok v. kétszárnyúak, tetőn suták v. inkább v. kevésbé párkányosok. Kocsánk. egyfészkek. Level. szabdaltak.
26. *Chrysanthemum* L. *Aranyvirág*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. laposka v. félgömbölyű fedelékes. Vacka lapos v. domború kopasz. Körző vir. egysorúak, termések. Bokr. lapított nyakú, szalagos, sugárzó, fehér v. ritkán sárga. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, 5fogúak, sárgák. Makkocsk. bőbitátlanok v. pártások. Virágz. magános v. sátorozó.
- 26 b. *Matricaria* L. *Szilfű*. Fészke sokvirágú felemás. Gall. félgömbölyded fedelékes. Vacka tojásdad, kúpforma, kopasz. Körző vir. egysorúak, termések; bokr. szalagosok, sugárzók. fehérek. Tány. vir. tökélyesek, csövesek, 5fogúak, sárgák. Makkocsk. szegletesek, tetőn vánkoskával. Virágz. alig sátorozó. Level. aprón szabdaltak.
27. *Artemisia* L. *Üröm*. Fészke több-kevesebb virágú, kised, hasonféle v. felemás Gall. tojásdad v. gömbölyded, fedelékes. Pikkely nagyobbára aszottas szélűek. Vacka ko-

- pász v. gyapjas. A felemás fészekben a körző vir. egysorúak termések. Bokr. fonalformák, alig fogások. A tökély. vir. mindenütt csövesek, ötfogúak. Makkocsk. visszás tojádád, bóbítatlan; tetején parányi vánkoska. Virágz. füzéres v. fürtös. Szára bugás. Level. váltogatók, különbözőleg szabdaltak v. sallangosok. Virág. sárgállók v. pirosllók, tetszetlenek.
28. *Santolina* L. *Nézsit*. Fészke sokvirágú, felemás v. hasonféle. Gall. félgömbölyű, fedelékes. Vacka domború, polyvás. Virág. mind csövesek, sárgák. Bokr. nyaka lapított szárnyas, tövön kissé letüremlett. Makkocsk. bóbítatlan. Virágz. az ághegyeken magános. Szára cserjés.
29. *Tanacetum* L. *Varádcis*. Fészke sokvirágú, felemás v. hasonféle. Gall. félgömbölyű, fedelékes. Vacka domború, kopasz. Körző vir. (a felemásban) egysorúak, termések. Bokr. csöves, 3fogú. Tökély. vir. bokr. csöves, 5fogú. Mind sárgák. Makkocsk. szegletes-karcoltak, tetőn vánkososak. Bób. v. nincs v. pártatforma. Virágz. sátorozó. Level. szabdaltak v. épek.
30. *Carpesium* L. *Türempikk*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. fedelékes. Vacka lapos, kopasz. Körző vir. többsorúak, termések. Bokr. szalagosok, sugárzók. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, mind sárgák. Port. alól nyilasok. Makkocsk. nyulánkok, csőrösök, bóbítatlanok. Level. váltogatók.
31. *Filago* L. *Pamár*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. fedelékes, ötszegű, pikkelyei polyvakká mennek át. Vacka nyulánk. Körző vir. soksorúak, termések, részint a gallér pikkelyei közt rejlik. Bokr. fonalformák. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, 4fogúak. Port. alól nyilasok. Makkocsk. görgeteg tojásdadok. Bób. szőrszálás, a szélsőknek nincs. Az egész növény inkább v. kevésbé molyhos, lágy tapintatú.
32. *Gnaphalium* L. *Gyopár*. Fészke sokvirágú, felemás v. hasonféle és kétlaki; egyik egyéni termés, a másikon tökélyes, de meddő virágokkal. Gall. tojásdad v. félgömbös, fedelékes. Pikkelyei inkább v. kevésbé aszottasok, néha színesek v. sugárzók. Vacka egészen kopasz. Term. vir. többsorúak, fonalformák, tetőn fogacskaival. Tökély. vir. csövesek, 5fogúak. Port. alól nyilasok. Makkocsk. görgetegecské. Bób. szőrszálás. Szálai néha botulók. Az egész növény inkább v. kevésbé gyapjas v. molyhos.

33. *Arnica* L. *Kappanör*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. hengerforma. Pikkely. kétsorúak, egyenlők. Vacka rojtoska. Körző vir. termések és léha porodások. Bokr. szalagosok sugárzók. Tány. vir. tökélyesek, csövesek, 5-fogúak; bib. botulók, kúpvégűek. Makkoesk. karcoltak. Bóbit. serteszálas. Level. ellenesek, épek. Vir. sárga.
34. *Doronicum* L. *Tarkör*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. laposacska v. félgömbölyű; pikkely 2—3sorúak, egyenlők. Vacka kopasz. Körző vir. egysorúak, termések, olykor léha porodákkal. Bokr. szalagosok, sugárzók. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, 5-fogúak. Makkoesk. botulók, völgyeltek. Bóbit. a szélsőknek nincs, a belsőknek szőrszálas. Vir. nagyocskák, sárgák. Tőlev. nyetelek. Szárlevel. inkább v. kevésbé szárölelők.
35. *Aronicum* Neck. *Silör*. Fészke sokvirágú, felemás. Minden jellemvonása a mi a *Taröré*, csakhogy makkoesk. mind bóbítások. Bób. szőrszálas, a szélsőké egysoros, a belsőké soksoros. Vir. sárga.
36. *Senecio* Less. *Üszögör*. Fészke sokvirágú, felemás v. ritkán hasonféle. Gall. hengeres v. kúpos, egysoros, gyakran murvakörös. Pikkely. gyakran üszögös- (fekete foltos) hegyűek. Vacka kopasz. Körző vir. egysorúak, termések. Bokr. szalagosok, sugárzók. Tány. vir. v. néha minden vir. csövesek, 5-fogúak. Bib. félhengeresek, csonkák. Makkoesk. karcoltak v. völgyeltek. Bóbit. szőrszálas. Virág. nálunk sárgák v. sárgalók.
37. *Ligularia* Cass. *Szalagár*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. hengeres, egysorú; tövén ellenes két hosszú murvácska. Vacka lapos, kopasz. Körző vir. egysorúak, termések (oly léha porodákkal). Bokr. szalagos, alig sugárzó. Tány. vir. tökélyes. Bokr. csöves, 5-fogú, mind sárga. Makkoesk. hosszúdad, karcolt. Bób. szőrszálas. Virágz. fürtös. Level. alig szívesek.
38. *Senecillis* GARTN. *Kápoz*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. hengeres, egysorú, pikkely éréskor kerékformára szétnyílnak. Vacka lapos, kopasz, gödörkés. Körző vir. (alig 12) termések. Bokr. szalagosok. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csövesek, mind sárgák. Makkoesk. hosszúdad, karcolt. Bób. igen rövid, polyvás. Virágz. fürtös. Level. tojásdadok, hosszúdadok, épélűek, simák.
39. *Calendula* L. *Peremér*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. félgömbölyű. Pikkely. kétsorúak egyenlők. Vacka la-

pos, kopasz. Kör. vir. 2—3sorúak, termések. Bokr. szalagos, sugárzó. Tány. vir. porodások, meddő termékkel. Bokr. csöves, 5fogú, mind sárga. Makkocsk. két alakúak; a belsők csolnakos, görbék, a külsők szalások, csőrösök. Virágz. az ághegyeken magános. Level. hosszúdadok.

40. *Echinops* L. *Laptaborz*. Fészke kétszeres, gömbölyű; fészkecsk. szalás hengerdedek, egyvirágúak. Közös galléra egysorú, egészen hátraszegett. Külön gall. fedelékes, alsó pikkely. szórszálúak, a felsők szalások. Közös vacca gömbölyű, kopasz. Vir. tökélyesek. Bokr. csöves, 5metszésű. Makkocsk. hengeres, selymes. Bób. pártatforma. Virágz. az ághegyeken magános, kékellő v. fehérlő. Sugár, nagyocsk. tövises növény.
41. *Xeranthemum* L. *Vasvirág*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. fedelékes; pikkely. aszottasok, a belsők hosszabbak, színesek, sugárzók. Vacca polyvás; polyv. 3hasábúak. Körző vir. kevesen termések, ajkasok, meddők, a többiek tökélyesek, termők. Bokr. csövesek, 5fogúak. Makkocsk. selymesek. Bób. 5—10polyv. Virágz. az ághegyeken magános. Level. hosszúdadok v. szalások.
42. *Saussurea* DC. *Pelytina*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes. Vacca gypjas, polyvás. Vir. egyenlők, tökélyesek. Bokr. csöves, 5metszetű, lilavörös. Bób. maradó, soksorú, pelyhes; a belső sorok szalai hosszabbak. Havasi növény.
44. *Carlina* L. *Körfény*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes, berzedt, legbelső pikkelyei aszottasok, sugárzók. Vacca polyvás; polyvai hasadt hegyűek. Vir. egyenlők, tökélyesek. Bokr. csöves, 5metszésű. Port. alól két szálkahegyűek. Makkocsk. selymesek. Bób. hullékony, pelyhes, szórszál sokfalkások. Tövises növény.
45. *Crupina* Cass. *Bóbítagyász*. Fészke kevésvirágú, felemás. Gall. hosszúdad fedelékes; pikkely. buták, réalapulók. Vacca sertés. Körző vir. meddők, sugárzók. Bokr. tölcséres. Tány. vir. tökélyesek. Bokr. csöves, 5metsz. a a nyakhegyén bajuszos. Makkocsk. tetőn köldökös. Bób. 3alakú sertékből. Level. fogasok és szárnyas karélyosok.
46. *Centaurea* L. *Csükküllő*. Fészke sokvirágú, felemás. Gall. fedelékes; pikkely. buták v. különfélekep toldalékosok. Vacca serte, polyvás. Körző vir. meddők, gyakran sugárzók. Bokr. tölcséres. Tány. vir. tökélyesek. Bokr.

- csöves; nyaka hosszú, eresze hasas, harangforma, 5metsz. Makkocsk. lapított, tövén oldalvást köldökös. Bók. soksorú, szőrös; szálai néha széleskék; a külső előtti sor hosszabb. Virágz. és színe különbözők.
47. *Cnicus* VAILL. *Pápafü.* Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. murvás, tojásdad; pikkely. tövishegyűek. Vacka sertés. Vir. egyenlők, tökélyesek, a szélsők meddők. Bokr. csöves, 5metsz. sárga. Makkocsk. karcoltak. Bób. 3soros. a külső pártforma, a közbelső 10 hosszú, a legbelső 10 rövid serte. Szára ágas. Level. alig szárra futók
48. *Kentrophyllum* NECK. *Gordon.* Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes; pikkely. vállasok, tövishegyűek. Vir. egyenlők, tökélyesek, a szélben ritkás, néhány meddő. Bokr. csöves, 5metsz. sárga. Makkocsk. 4szegszabásúak. Bób. polyvás, soksorú, a szélső előtti sor hosszabb, a körző makkocskáknak nincs. Level. tövisesek.
49. *Carthamus* L. *Szeklice.* Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes, pikkely. lefelé mindig keskenyebbek. Vacka polyvás, gyapjas. Vir. egyenlők, tökélyesek. Bokr. csövesek, 5metszésűek, sáfrányszínűek. Makkocsk. 4ormósok. Bób. nincs. Nagy növény.
50. *Silybum* GAERTN. *Tejőr.* Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. tojásdad, fedelékes. Vacka húsos, rojtoska. Vir. mind egyenlők, tökélyesek. Bokr. csöves, 5metszésű, lilavörös. Szálcs. egyfalkások. Makkocsk. lapítottak, simák. Bób. alig pelyhes, szőrszájai gyűrűből kelnek, ezzel hullanak. Level. tejeresek v. tejfoltosok.
53. *Onopordum* L. *Bordon.* Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. tojásdad, gömbölyű, fedelékes. Vacka sejtes. Virág. mind egyenlők, tökélyesek. Bokr. csöves. 5metszésű, lilavörös. Makkocsk. visszás tojásdad, lapított, keresztben ráncos. Bób. szőrszálal, gyűrűből kelnek, azzal együtt lehullanak. Izmos nagy növény. Level. szárra futók, tövisesek.
54. *Carduus* L. *Bogács.* Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes. Vacka polyvás, gyapjas. Vir. mind egyenlők, tökélyesek. Bokr. csöves, 5metszésű. Makkocsk. hosszúdad, lapított, sima. Bób. szőrszálal, gyűrűből kél, azzal együtt hull. Nagyocska v. nagy növény, gyakran tövises. Level. szárra futók.
55. *Cirsium* TOURN. *Bárca.* Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes. Vacka polyvás, gyapjas. Vir. mind egyenlők, tökélyesek v. néha kétlakiak. Bokr. csöves, 5metszésű,

- lilavörös v. fehér v. sárga. Makkocsk. hosszúdadok, lapítottak, simák. Bóbít. pelyhes, szőrszálaí gyűrűből kelnek s azzal együtt lehullanak. Nagyocska, gyakran izmos növény. Level. ülők v. lefutók, gyakran tövisesek.
56. *Lappa* Tourn. *Bojtorján*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. gömbölyded; pikkely. szálkavégűek, horoghegyűek. Vacka polyvás. Vir. mind egyenlők, tőkélyesek. Bokr. csöves, 5-metszésű, lilavörös. Makkocsk. alig lapítottak. Bób. kurtá, szőrszálás, hullékony. Szára ágas. Level. szívesek.
57. *Serratula* L. *Zsoltina*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. tojásdad v. hengeres, fedelékes. Vacka polyvás, gyapjas. Vir. tőkélyesek v. különlakaiak. Bokr. csöves, 5-metszésű, legtöbbszörre lilavörös. Bób. szőrszálás, belső szálaí nagyobbak, maradók v. minden szálaí egy kis bogból kelnek s ezzel lehullanak.
59. *Scolymus* L. *Sártövis*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes, murvás. Vacka polyvás; polyv. a maghoz nőttek. Bokr. szalagosok. Makkocsk. a polyvába rejők. Bób. pártáforma, némelyeknél két sertével. Level. szárra fűtők.
60. *Lapsana* VAILL. *Válópikk*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. egysoros, 8—10 pikkelyű, tövön murváskás, éréskor nem nyilik szét. Vacka lapos, kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. lapított, sokszor karcolt. Bób. nincs. Szára leveles. Level. fogasok, az alsók félbeszárnyasok.
61. *Aposeris* NECK. *Magór*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. 1 sorú, 8—10 pikkelyű, tövön murváskás, éréskor nem nyilik szét. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. lapított, 5-ször karcolt, kissé esőrös. Bób. nincs. Virágz. tőkoecsános, magános. Level. kacuros fogasok.
62. *Arnoseris* GÄRTN. *Pikkepuff*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. egysorú, murvakörös, éréskor puffadozott, gömbölydeden összehajló. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. 10-szer karcoltak. Bób. 5-szegű, kised párta. Virágz. 1—3 fészek a tőkoecsánon; koecsánk. botulók, csövesek. Level. fogasok.
63. *Rhagadiolus* Tourn. *Makküllő*. Fészke kevésvirágú, hasonféle. Gall. egysorú, 5—8 pikkelyű, murvakörös. Vacka parányi, kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. görbültek, a szélsőka gallérpikkelyekbe rejők. Szára leveles.
64. *Cichorium* L. *Katány*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. kétsorú, a külső kisebb 5 pikkelyű; a belső nagyobb, tövön

- összeforradt, 8 pikkelyű. Vacka kopasz v. alig lépsejtes. Bokr. mind szalagos, kék. Makkocsk. körteformák. Bób. rövid, polyvás, 1- v. 2 sorú. Szára leveles.
65. *Hyoseris* L. *Pikketok*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. egysorú, 8—10 pikkelyű, murvakörös; pikkely. a szélső makkocskákat beölelik. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. kétalakúak, a külsők és belsők görgetegek, a közbelsők lapítottak. Bób. szélső, rejlő makkocskáknak sertés, rövid, a belsőké hosszú, polyvás. Virágz. erősen botuló, tőkocsános, magános. Level. kacurosok.
66. *Hedynois* Tourn. *Koszortya*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. egysorú, 5—10 pikkelyű, murvakörös; pikkely. a szélső makkocskákat beölelik. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. egyformák, görgetegek, görbék, csőrösök. Bób. a szélsőknek pártforma, fogas, a belsőknek polyvás. Poly v. lándzsások, hosszú szállahegyűek. Virágz. botuló kocsánokon magános. Szára leveles.
67. *Hypochoeris* L. *Polyvahordó*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes. Vacka polyvás. Poly v. hullékonyok. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. csőrösök, a szélbeliek csőre parányi. Bób. pelyhes, a szélső szálak néha pelyhetlenek. Szára csak tövön leveles, ágas v. ágatlan. Virágz. az ághegyeken magános.
68. *Thrinacia* Roth *Zsejtalom*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes. Vacka polyvátlan lépsejtes. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. csőrre vékonyulnak. Bób. a szélsőknek rövid, pártforma, a belsőké pelyhes. Virágz. tőkocsánon magános.
69. *Leontodon* L. *Arszlánfog*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga v. néha sáfrányszínre hajló. Makkocsk. csőrre vékonyulnak. Bób. pelyhes v. a szélsőké néha szőrszálás. Virágz. egyszerű tőkocsánon v. ághegyeken magános. Tőkocs. csupasz v. murvás; murvai néha levélformák.
70. *Picris* L. *Magyarótt*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes, külső pikkely. szétnyíló. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. igen rövid, csőrre vékonyulnak, keresztben rovátkosok. Bób. hullékony, gyűrűből kelő; belső szálai lapos aljúak, polyvaformák, pelyhesek, a külsők sertések. Szára ágas, leveles, mindene borzas.

71. *Helminthia* Juss. *Csörgilisz*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. kétsorú; külső 5 pikkelye szíves, vállas, a belső 8 szálas lándzsás. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkoesk. tetőn buta, csőrös; csőre nyulánk, vékony, törékeny. Bóbit. pelyhes, maradó. Szára két-kétágú, leveles, mindenike borzas.
72. *Tragopogon* L. *Kecskefű*. Fészke többvirágú, hasonféle. Gall. egysorú; pikkely. 8—12 tövön összeforrtak. Vacka domborúcska, kopasz v. rojtoska. Bokr. mind szalagos, sárga v. lilakék. Makkoesk. hosszacska, csőrre vékonyuló. Bóbit. pelyhes; pelyhéi összebonyolodtak. Szára sugár. Level. szálas lándzsás szabásúak, félig szárölelők. Virág. nagyocskák.
73. *Scorzonera* L. *Pozdor*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes; pikkely. többnyire hártyszélűek. Vacka kopasz, domborúcska. Bokr. mind szalagos, sárga v. lilavörös. Makkoesk. csőrbe vékonyuló, tövén parányi mirigy. Bóbit. pelyhes; pelyhei összebonyolodók. Szára sugár v. emelkedő. Level. szálas, lándzsás szabásúak, félig szárölelők. Virág. nagyocskák.
74. *Podospermum* DC. *Makpocok*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes; pikkely. aszottasszélűek. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkoesk. csőretlen, töve alatt jókora felfujt mirigy. Bóbit. pelyhes. Level. szárnnyason hasgattak.
75. *Galasia* Cass. *Polyragyap*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, belől sárga, kívülről vöröslő, alig hosszabb a gallérnál. Makkoesk. csőretlenek, pocoktalanok. Bóbit. serteszálú, szálai érdesek, a belsők tövön lándzsások, belőlről gyapjasok, gyapjok benyolt. Szára többől ágas. Level. szálasok, szárölelők, ormosok. Virágz. magános.
76. *Urospermum* Juss. *Csőrszütyő*. Fészke többvirágú, hasonféle. Gall. egysorú, pikkelye 8, tövön összeforrtak. Vacka kopasz, gödörkés. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkoesk. csőrösök; csőre a makkoeskával izült, tövön felfujt, hasas. Bóbit. pelyhes; pelyhéi szabadok. Szára kétágú; fészkei hosszú kocsánosok.
77. *Taraxacum* Juss. *Pitypany*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes, murvakörös. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkoesk. alig lapított, felül szömörösös,

- hirtelen vékony csőrré szűkülő. Bóbit. szőrszálás. Virágz. tőkoecánon magános. Tőkoec. csöves.
78. *Chondrilla* L. *Kakics*. Fészke kétsorvirágú, hasonféle. Gall. hengeres, egysorú, alig pikkelyű, apró murvakörös. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. tetőn apró tüskés, csőrös; csőre tövét fogas pártácska keríti. Bóbit. szőrszálás. Szára két-két ágas, vesszős.
79. *Lactuca* L. *Saláta*. Fészke kevés virágú, hasonféle. Gall. fedelékes. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga v. néha kék. Makkocsk. erősen lapított, fonalszálú csőrös. Bóbit. szőrszálás, tövön párkánykás. Level. félbeszárnyaltak v. kacurosok v. kikanyargatva szárnyaltak, gyakran nyilformák.
80. *Prenanthes* L. *Csakkör*. Fészke kevés virágú, egysoros, hasonféle. Gall. hengeres, 5 pikkelyű, apró murvakörös. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, biborvörös. Makkocsk. kissé lapított, csőretlen. Bóbit. szőrszálás. Virágz. bugás.
81. *Sonchus* L. *Csorbóka*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes, hasas. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. lapított, csőretlen, tetőn csonka. Bóbit. lágy, szőrszálás. Virágz. csoportos. Level. szárnyason szabdaltak.
82. *Mulgedium* Cass. *Ármakk*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. fedelékes, külső pikkely. jóval apróbbak. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, kék. Makkocsk. lapított felül vékonyodó. Bóbit. szőrszálás, törekeny, tövön parányi szőrpártával kerített. Level. félbeszárnyasok v. kacurosok.
83. *Eterotheca* Cass. *Szárnyél*. Fészke sokvirágú, hasonféle. Gall. harangforma, egysorú, tövön murvakörös; pikkely. hártvaszélűek. Vacka szőrpolyvás. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. a tányéron szálás görgeteg, csőrös, a szélen domború v. ormóshátú, beloldalán 3—5 ormóú, fonalforma v. szálás. Bóbit. szőrszálás; a szélbeliek hullékonnyok. Szára tövön leveles.
84. *Zacyntha* Tourx. *Köpenpikk*. Fészke kevésvirágú, hasonféle. Gall. murvakörös, éréskor szegletesen kipuffadó; belső pikkely. húsosodók, a szélső makkocskákat szorosán beölelik. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. a tányéron szálás hosszúdad görgetegke, a szélen görbe. Bóbit. szőrszálás. Szára két-kétágú. Virágz. bugás.

85. *Pteridium* Desf. *Csipkeszeg*. Fészke sokvirágú, hasonfélé. Gall. fedelékes; pikkely. aszottas szélűek. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga. Makkocsk. szögoszlopalakú, 4szegű, 4barázdás, csőretlen; ormói csipkézettek. Bóbit. vékony, szőrszálú. Virágz. az ághegyeken, magános; kocsánai tetőn botulók. Level. szárölelők.
86. *Endoptera* Cass. *Gatyár*. Fészke kevésvirágú, hasonfélé. Galléra egysoros, tövön murvakörös, éréskor gömbölydeden összeboruló. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga, alól narancsszín. Makkocsk. a tányéron orsóforma, barázdás, érdes; a szélben 3szegszabású, lapított, belső ormán szárnyas; bib. szőrszálás, szálai érdesek.
87. *Crepis* L. *Aszász*. Fészke több-kevesebb-virágú, hasonfélé. Gall. fedelékes v. murvakörös. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga v. ritkábban lilavörösre hajló. Makkocsk. görgetegek v. alig lapítottak, rövidebb v. hosszabb csőrre vékonyulók, 10—30szor karcoltak. Bóbit. szőrszálás, barnás v. hófehér. Viseletök különböző.
88. *Hieracium* L. *Holgyomál*. Fészke sokvirágú, hasonfélé. Gall. sokpikkelyű, egyenetlen, fedelékes. Vacka kopasz. Bokr. mind szalagos, sárga v. ritkán narancsszín. Makkocsk. mind egyforma, hengeres, 10szer karcolt v. szögoszlopszabású, épen csőretlen, tetején parányi pártá. Bóbit. szőrszálás, törékeny, szennyes fehér v. barnálló. Virágz. magános v. fürtös v. sátorozó. Szára leveles v. leveletlen.

XLIX. *Ambrosiaceae* LINK. Ambruskafélék.

1. *Xanthium* L. *Csimpaj*. Fészkei egylakiak. A porodások sokvirágúak. Gall. egysorú. Vacka polyvás, hengerded. Polyv. a virágokat elkülönzik. Bokr. botuló, csöves, 5-fogú. Porod. 5, egyfalkás. A termésfészkek 2virágúak. Gall. murvakörös, egytagú, kétmetszetű, kétrekeszű, éréskor megkeményedik, a makkocskákat rejti. Bokr. nincs. Bib. 2ágú. Level. nyelesek, szélesek, szabdaltak. Vir. zöldek.

I. *Campanulaceae* DC. Csengetyükefélék.

1. *Jasione* L. *Csékcsillag*. Virágz. fészkes. Fészke sokvirágú. Gall. sokhasábú. Csész. felső, 5metszésű. Bokr. harangforma, 5hasábú; hasábjai eleinte összeragadvák, későbbre

- különválnak. Porod. 5, szálc. a maghonból kelnek; portok. tövön összeforradvák. Magh. alsó, kétrekeszű, sokmagcsaú; magtanyái középlők; bibesz. fonalszálú, bib. 2. Tokja 2rekeszű, tetőn repedő. Fészke magános, a szár- v. ághegyen.
2. *Phyteuma* L. *Rapanc.* Virágz. nyulánkabb v. rövidítettebb, füzéres v. virággombos, gallérozó murvakkal v. fürtös. Csész. felső, 5metszésű. Bokr. 1tagú, 5hasábú, hasábjai tetőn rendszerint csövecskébe ragadvák össze, melyen átbúvik a bibeszár. Porod. 4—5; szálc. tövön széleskék, a maghonból kelnek. Magh. alsó, 2—3rekeszű; bibesz. 1, fonalszálú; bib. 2—3. Tokja oldalt lyukakkal reped. Level. változatok, hosszúdad szabásúak.
3. *Campanula* L. *Csengettyűke.* Csész. felső, 5metszésű, fogas v. hasábjai közt néha hátraszegett füles. Bokr. harang- v. tálcforma, 5metszésű, metszései különféle mélységűek; színe kék és vörös közt ingadoz. Porod. 5; szálc. a bokr. tövénel kelnek s széles aljokkal a maghon tetejét elfedik. Magh. alsó, körteforma, 3—5rekeszű; bibesz. 1; bib. 3—5. Tokja oldalt, lyukakkal reped, sokmagvú. Virágz. többnyire fürtös, olykor bugás v. füzéres v. csomós. Level. változatok, tőlev. néha különbözők.
4. *Adenophora* FISCH. *Mézhüvely.* Minden jelleme az, a mi a *Csengettyűkének*, csakhogy bibeszára tővét egy kis csőforma vánkoska v. mézedény keríti. Vir. kékellő.
5. *Specularia* HEIST. *Tokszögencs.* Csész. felső, 5karélyú. Bokr. kerékforma, 5karélyú. Porod. 5; szálc. ugyanannyi ikrából kelnek. Magh. alsó, szálc. hosszúdad, szögoszlop-szabású; bibesz. 1; bib. 3. Tokja oldalt lyukakkal reped, 3rekeszű, sokmagvú. Kocsán. 1virágúak; vir. kékellők v. piroslok; szára bokrosodó v. berzedt ágú.

LI. *Rubiaceae* JUSS. Buzérfélék.

1. *Vaillantia* DC. *Vajla.* Virág. hármával összeforradt kocsánkákön, a két szélső porodás, a középső tökélyes, termő. Csész. felső, eresze rendetlen fogas, maradó. Bokr. a porod. vir. 3metszésű, 3porodás, a tökélyesnek 4metszésű, 4porodás, mind kerékformák. Magh. a porodás vir. meddő, a tökélyes termő. Gyüm. az összeforrott 3 maghonból alakult s ezért 3szarvú, egymagvú. Virágz. honalji. Szára 4szegű. Level. négyesek, örvösek.

2. *Galium* L. *Galaj*. Csész. felső, eresze ép, parányi, alig v. épen nem sejthető. Bokr. kerékforma v. lapos, 4- v. ritkábban 3metszésű. Porod. 4; ritkábban 3. Magh. alsó, gömbölyded v. hosszúdad, 2rekeszű. Bibesz. 2. Gyüm. kerekded, ikres szabású, száraz, nem repedő, 2magvú. Virágz. honalji; vir. tökélyesek; ritkán vegyesek, úgy hogy a végvirág tökélyes, az oldaltiak porodások. Virágai fehérek v. alig pirosítók v. sárgák. Szára önálló v. gindár, gyakran 4szegű. Level. 4—8-ával örvösek.
3. *Rubia* L. *Buzér*. Minden jelleme az, a mi a *Galaj*nak, csak hogy gyümölcse bogyonemű, leves.
4. *Crucianella* L. *Szálkanyak*. Csész. a maghonra reánőtt; eresze kopott. Bokr. tölcserforma, nyaka hosszú, vékony, eresze hirtelen kitágul, 4metszésű, metszetei összehajlók. Porod. 4, rejlők; szálc. a nyakból kelnek. Magh. alsó, 2rekeszű, 2—3 murvából álló gallérban rejlő. Bibesz. 1, bib. 2, a bokrétában rejlők. Gyüm. száraz, ikerszabású, nem repedő, 2magvú. Virágz. füzér. Level. örvösek.
5. *Asperula* L. *Müge*. Csész. a maghonra reánőtt, eresze kopott. Bokr. tölcseres v. harangforma, eresze 3—4—5metszésű, szétnyíló. Porod. 4, kissé kibuvók; szálc. a torokból kelnek. Magh. alsó, 2rekeszű; bibesz. 1, tetőn 2ágú. Gyüm. száraz, ikerszabású, nem repedő, 2magvú. Virágz. bugás v. csoportos; vir. fehérek, pirosítók v. kékek. Level. 4—8ával örvösök.
6. *Sherardia* L. *Magabár*. Csész. felső, 6fogú, maradó. Bokr. tölcseres, 4metszésű, kék. Porod. 4, kibuvók; szálc. a torokból kelnek. Magh. alsó, 2rekeszű; bibesz. 1, kétágú. Gyüm. ikerszabású, száraz, nem repedő, 2magvú. Virágz. galléros ernyős. Level. négyével örvösök.

LII. *Lonicereae* ENDL. Loncfélék.

1. *Lonicera* L. *Lonc*. Csész. felső, parányi, 5fogú. Bokr. csöves, tölcseres v. alig harangforma, tövön néha púpos; szája többnyire szabálytalan, 5metszésű, ajkas. Porod. 5; szálc. a bokr. nyakától kelnek. Magh. alsó, 2—3rekeszű, egy v. több szomszédjával összeragadt; bibesz. 1, bib. gombos. Gyüm. bogyó, kevésmagvú. Virágz. csoportos v. ikres. Cserje; szára önálló v. kapaszkodó. Level. ellenesek, nyelesek v. nyeletlenek, néha tövön összeforrtak.
2. *Viburnum* L. *Bangita*. Csész. felső, kisdud, 5fogú. Bokr. kerek v. harangforma v. csöves. Porod. 5; szálc. a bok-

rétából kelnek. Magh. alsó, 3rekeszű; bib. 3, ülők. Bogy. tojásdad v. gömbölyded, 1magvú. Jókora cserje. Virágz. sátorzó v. bogernyő. Vir. fehérek. Level. ellenesek, szélesek.

3. *Sambucus* L. *Bodza*. Csész. felső (virágzaskor félig felső) kised, 5fogú. Bokr. kerékforma; eresze 5metszésű, későbbre hátragörbülő. Porod. 5; szálc. a bokrétából kelnek. Magh. alsó; bib. 3, ülők. Bogy. gömbölyded. Virágz. bogernyő v. fejesbuga; vir. fehérek v. piroslok. Jókora cserje v. kisebb fa. Level. ellenesek, páratlanul szárnyaltak.

4. *Adoxa* L. *Kockagyöngy*. Csész. félig felső; eresze 2—3 metszésű, félakkora mint a bokréta. Bokr. kerékforma; nyaka parányi; eresze 4—5hasábú, lapos. Porod. 8—10, párjával változatok a hasábokkal; szálc. a bokr. torkából kelnek; portok keresztben fekvők, 1rekeszűek. Magh. félig a csészéhez forradt, 4—5rekeszű; bibesz. 4—5, árformák. Bogy. zöld, a csésze fogai rajta maradnak. Virágz. gombos; vir. zöldek. Gyöngye kised növény. Level. hármasan szárnyaltak.

LIII. *Jasmineae* RBR. Jázminfélék.

1. *Jasminum* L. *Jázmín*. Csész. alsó, 5—8metsz. v. hasábú. Bokr. gyertyatartóforma; eresze 5—8metszésű, a vacokból kél. Porod. 2, rejlők; szálc. a bokr. nyakából kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1; bib. 2. Bogy. keményke 1—2magvú. Virágz. sátorozó. Cserje. Level. ellenesek.

LIV. *Oleaceae* LINDL. Olajfafélék.

1. *Olea* L. *Olajfa*. Csész. kised, apró, harangforma, 4fogú. Bokr. harangforma, 4metszésű v. hasábú, a vacokból kél. Porod. 2; szálc. a bokr. nyakából kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű; bibesz. 1, igen rövid. Gyüm. csontár, belhija kemény. Virágz. fürtös. Fa v. cserje. Level. ellenesek.

2. *Phillyrea* L. *Zelnice*. Csész. kised, harangforma, 4fogú. Bokr. harangforma, 4hasábú. Porod. 2; szálc. a bokr. aljából kelnek. Magh. szabad; bibesz. 1, rövid. Gyüm. csontárforma, belhija törékeny, papirnemű. Virágz. hon-

- alji, csoportos. Nagyocska cserje. Level. ellenesek, bőrneműek.
3. *Syringa* L. *Lila*. Csész. kised, alsó, harangforma, 4 fogú, maradó. Bokr. gyertyatartóforma; eresze 4hasábú. Porod. 2, rejlő; szálc. a nyakból kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű; bibesz. 1; bib. 2. Tokja 2rekeszű, rekeszei repedők, kopácsai csónakosok. Virágz. fejesbuga; vir. lilaszínűek. Nagy cserje. Level. nyelesek, vállasok, alig bőrneműek.
4. *Ligustrum* L. *Fagyal*. Csész. kised, alsó, harangforma, 4 fogú, hullékony. Bokr. tölcéses; eresze szétnyíló, 4-metszésű. Porod. 2, kibuvók; szálc. a bokr. nyakából kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű; bibesz. 1, bib. 2. Gyüm. bogyó. Virágz. fejesbuga; vir. fehérek. Cserje. Level. ellenesek, lándzsások, alig bőrneműek.
5. *Fraxinus* L. *Körisfa*. Virág. vegyesek. Csész. 4hasábú v. nincs. Porod. 2; szálc. a vacokból kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű; bib. 2ágú, ülő v. alig száras. Gyüm. szárnyas makk, 1—2magvú. Virágz. buga. Fa. Level. ellenesek, szárnyaltak.

LV. *Apocynaceae* RBr. Apocinfélék.

1. *Nerium* L. *Torokrojt*. Csész. a bokrétánál sokkal kisebb, 5hasábú. Bokr. termalatti, tölcéses; torka sallangospártás; eresze 5hasábú. hasábai félszegszabásúak, mintegy tekeredettek. Porod. 5, rejlők; szálc. a nyakból kelnek; portok. nyilasok, hegyükön szőrös, hosszú függelékűek. Magh. 2, felső; bibesz. 1; bib. gyűrűs csonka. Tüszője 2. Virágz. sátorozó, bugás; vir. rózsapirosak. Cserje. Level. hármával örvösök, bőrneműek.
2. *Vinca* L. *Meténg*. Csész. a bokrétánál sokkal kisebb, 5hasábú. Bokr. termalatti, gyertyatartóforma; torka 5szegű, pártátlan; eresze 5hasábú; hasáb. félszegszabásúak, oldalt hajlók. Porod. 5, a bibére összeborulók; szálc. a nyakból kelnek; portok. üstökös függelékesek. Magh. 2, felső; bibesz. 1, botuló; bib. gyűrűs és üstökös. Tüszője 2. Virágz. magános; vir. kékek. Cserjécske v. évelőfű. Level. ellenesek.

LVI. *Asclepiadeae* RBr. Krepinfélék.

1. *Asclepias* L. *Krepin*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. 5hasábú, hátraszegett. Öt porod. bibesz. és bib. egy oszlopfor-

ma tákba vannak összecsatolva, mely a két maghont hüvelyezi és elfedi. Tákján 5 csuklyás pikkely. Portömegei lapítottak és párjával fityegnek vékony hegyeiknél fogva a ták ikráin. Magh. 2. Gyüm. tüzőök. Virágz. ernyős. Nagy növény. Level. ellenesek.

2. *Cynanchum* RBR. *Cinka*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. kerékforma, mélyen 5metszésű. Öt porod. bibesz. és bib. egy oszlopforma tákba vannak összecsatolva, mely a maghont hüvelyezi és elfedi. Tákjai nincsenek csuklyás pikkelyen. Portömegei hasasok, páronként fityegnek vékony hegyeiken alól akasztva a ták ikráin. Virágz. ernyős. Jókora növény. Level. ellenesek.

LVII. *Gentianaceae* JUSS. Tarnicsfélék.

1. *Microcala* ADANS. *Bikcis*. Csész. csöves, 4fogú v. hasábú. Bokr. termalatti, tölcéses; nyaka rövid, hasas; eresze 4hasábú. Porod. 4, a nyakból kelnek. Magh. szabad, 1 v. félig 2rekeszű; bibesz. 1; bib. gombos. Tok 1 v. 2rekeszű, 2kopácsú, tetőn repedő. Virágz. bugás; vir. sárga. Kisdud gyöngéd fű. Level. ellenesek.

2. *Erythraea* RENEALM. *Földepe*. Csész. csöves, 5metszésű, alsó. Bokr. termalatti, tölcéses; eresze 5metszésű. Porod. 5, a nyakból kelnek, kiürült portokai megfacsarodnak. Magh. szabad, 2rekeszű; bibesz. 1; bib. 2. Tok. 2rekeszű, 2kopács; magtanyája középben. Virágz. bugás v. sátorozó; vir. kisdudok, legtöbbször pirosak. Level. ellenesek.

3. *Chlora* L. *Klóra*. Csész. 8hasábú, alsó. Bokr. termalatti, gyertyatartóforma; eresze 8hasábú. Porod. 8, a torokból kelnek. Magh. szabad, 1rekeszű. Bibesz. rövid, 2metszésű. Tok 1rekeszű, 2kopácsú; magtanyái a kopács-széleken. Virágz. a szárhegyen magános v. sátorozó; vir. aransárgák. Level. nyeletlenek, ellenesek, tövön néha összeforrtak.

4. *Gentiana* L. *Tarnics*. Csész. 4—9metszésű v. hasábú v. féloldali burokforma. Bokr. termalatti tölcéses v. kerékforma; toroka kopasz v. rojtos; eresze 4—9metszésű, néha sallangós szélű. Porod. 4—5, a bokr. nyakából kelnek; portok. néha összeforrtak. Magh. szabad, 1rekeszű; bibesz. igen rövid, 1 v. 2; bib. 2. Tokja 1rekeszű, 2kopácsú; magtanyái a kopács szélein. Virágz. különféle; vir. legtöbbször kékek, ritkábban sárgállók. Level. ellenesek.

5. *Pleurogyne* Esch. *Sajtár*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti kerékforma; eresze lapos, 5hasábú; torka pikkelyes, rojtos. Porod. 5, a torokból kelnek. Magh. szabad, egyrekeszű. Bibesz. nincs; bib. egyszerű, ép, két ikrás vonul le róla a maghon tövéig kétfelől. Tok 1rekeszű, 2kopácsú; magtanyái a kopácsszéleken. Havasi növény. Kocsánai kopaszok, nyulánkok. Vir. kék. Level. ellenesek.
6. *Swertia* L. *Likagyán*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti, kerékforma; eresze lapos, 5hasábú; minden hasáb tövén rojtos szélű 2mézgödörke. Porod. 5; szálc. a torokból kelnek. Magh. szabad, 1rekeszű; bib. ülő. Tok. 1rekeszű, 2kopácsú; magtanyái a kopácsszéleken. Havasi növény. Virág. komorszínűek. Szárlevelei ellenesek.
7. *Menyanthes* L. *Vidrafű*. Csész. 5metszésű, alsó. Bokr. termalatti, tölcésés; eresze 5hasábú, belől szakálás. Porod. 5, a nyakból kelnek. Magh. szabad, 1rekeszű, töve alatt szemszörös, gyűrűforma vánkös; bibesz. fonálszalú; bib. kicsípett. Tok. 1rekeszű, 2kopácsú; magtanyái a kopácsok középerén hosszában. Virágz. fürtös. Lev. hármasok. Vizi növény.
8. *Limnanthemum* Gmel. *Elecke*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti, kerékforma, 5hasábú; torka szakálás. Porod. 5, a torokból kelnek. Magh. szabad, 1rekeszű, tövét 5 ikra köríti; bibesz. rövid; bib. 2karélyú, fogas. Tok. 1rekeszű, 2kopácsú; magtanyái a kopácsszéleken. Virágz. ernyős; vir. sárgák. Level. úszók. Vizi növény.

LVIII. *Labiatae* Juss. *Ajkasak*.

1. *Ocimum* L. *Bazsajkom*. Csész. 5fogú, a legfelső foga széles vállas szélei gatyásan lefutnak a csésze csőn. Bokr. 2ajkú, a felső rövidebb, 4metszésű, felhajló; az alsó egyenesen elnyúlik, épvégű. Porod. 4, a két alsó hosszabb; portok veseformák, 1rekesz. kiürülve egészen szétterülnek. Virágz. hónalji, csoportos. Vir. fehér. Idegen növény, illatáért termesztik.
2. *Lavandula* L. *Levendula*. Csész. hosszúdad, csöves, egyetlen 5fogú, szája virágzás után bezárul. Bokr. kétajkú, a felső két, az alsó 3metszésű. Porod. rejlők; portok veseformák, 1rekeszűek, kiürülve szétterülnek. Bibesz. rejlő. Virágz. örvösszabású, szakadozott v. tömött füzér. Egy-egy murvája mellett 1—5virág. Szára alig cserjesedő.

3. *Mentha* L. *Ménta*. Cs és z. 5 fogú, torka kopasz. Bokr. tölcseres, alig ajkas, 4metszésű, felső metszése kicsipett hegyű. Porod. elkülönöztek. Szálc. felállók. Portok. 2rekeszűek. Virágz. örvösszabású, szakadozott v. tömött füzér. Vir. aprók, lilaszínűek, olykor vegyesen kétlakiak. Levelei igen változók, néha ugyanazon fajban szőrösök v. kopaszok, simalapúak v. fodrosak.
4. *Lycopus* L. *Peszérc*. Cs és z. 5 egyenlő fogú. Bokr. a csészénél alig hosszabb, harangforma, 4metszésű, egyik karélya kissé kicsipett. Porod. 2, a többinek néha durványa látszik. Portok. 2rekeszű, rekeszei különváltak. Virágz. álörvös, honalji.
5. *Origanum* L. *Murvapikk*. Cs és z. 5 fogú v. féloldali és egyfelől kivágott. Bokr. felső ajka egyenes, kicsipett hegyű; az alsó 3metszésű. Porod. elkülönöztek, felül kissé széthajlók. Támlái szélesek, csaknem 3szög alakúak. Portok. rekesz. különváltak. Virágz. hengereded v. négy-szögű, 4szeres füzér; minden virágnak egy murvácskája, mely a csészéjét elfödi.
6. *Thymus* L. *Demutka*. Cs és z. kétajkú, a felső 3 fogú, az alsó 2metszésű, torkát szőr zárja. Bokr. felső, ajka egyenes, kicsipett, az alsó 3metsz. Porod. elkülönöztek, felül kissé széthajlók. Támlái szélesek, csaknem 3szög alakúak. Portok rekesz. különváltak. Virágz. álörvös v. füzéres. Vir. lilavörösek. Cserjécske.
7. *Satureja* L. *Szátortja*. Cs és z. harangforma, csaknem egyenlően 5 fogú, 10szer karcolt. Bokr. felső ajka egyenes, kicsipett, az alsó 3metszésű. Porod. elkülönöztek, felül a bokr. felső ajka alatt ívesen összehajlanak. Táml. széles, csaknem 3szög alakú. Portok rekesz. különváltak. Virágz. álörvös, honalji. Vir. gyöngén pirosilók, gyakran foltosok. Cserjécske.
8. *Micromeria* BENTH. *Kisménta*. Cs és z. csöves, csaknem egyenlő 5 fogú, torkát szőr zárja. Bokr. felső ajka egyenes, kicsipett, az alsó 3metszésű. Porod. páronként összehajlanak. Táml. csaknem 2ágú. Portok rekesz. távol állók. Virágz. honalji, sátrai kevés virágúak. Szára alig cserjesedő. Vir. lilaszínűek.
9. *Calamintha* MOENCH. *Kalaminta*. Cs és z. harangforma, világosan 2ajkú, 5 fogú, torkát többnyire szőr zárja. Más jellemi azok a mik a *Szátortjéi*. Virágz. honalji sätorkák, melyek soha sem válnak a szárt körülborító örvekké.

10. *Clinopodium* L. *Pereszlen*. Hónalji sátorkáit sok serteszálú murvácska gallérformán keríti. Virágz. örvösen borítja a szárát. Nem jellemei a mik a *Kalamintának*.
11. *Melissa* L. *Meliszsa*. Csész. kétajkú, a felső ajka lapos, 3 fogú, két szélső fogáról ormok vonulnak le a csésze tövéig. Bokr. felső ajka öblöske, az alsó 3 metszésű. Porod. elkülönöztek, a felső ágak alatt ívesen összehajlók. Portokrekesz. csak hegygyel érnek össze, kiürülve, egészen szétnyílnak. Virágz. hónalji.
12. *Hyssopus* L. *Lszóp*. Csész. 5 fogú. Bokr. felső ajka, egyenes, lapos, 2 metszésű, az alsó 3 metszésű; a közbelső szélesb, visszás, szíves. Porod. elkülönöztek, felül széthajlanak. Portokrekesz. hegyekkel vannak összeragadva, kiürülve egyenesbbé széthajlanak. Virágz. féloldali.
13. *Salvia* L. *Zsály*a. Csész. kétajkú. Bokr. ásitó, felső ajka többnyire csatornás, fölálló v. görbe, ép v. alig kicsipett hegyű, gyakran lapított. Porod. 2, olykor a többinek durványaival. Szálcáin éles kis ágacska, mely a kétágú támla meddő ágát képezi. Portok. 1 rekeszűek. Virágz. álörves v. murvásfüzérés. Virágaikékellők, piroslók, sárgalók. Szára néha cserjesedő. Level. lándzsások v. vállasok.
14. *Rosmarinus* L. *Rozmarin*. Csész. kétajkú. Bokr. ásitó, felső ajka kicsipett v. alig kétmetszésű; az alsó 3 karélyú, a közbelső sokkal nagyobb. Porod. 2. Szálc. párhuzamosan fekszenek, a felső ajaknak mindenikén alól egy kis fog. Portok. 1 rekeszűek. Cserje. Level. bőrneműek, szálasok, hátratüremlett szélűek. Vir. fehérek v. lilaszínűek.
15. *Nepeta* L. *Csipkepity*. Csész. csöves, 5 fogú. Bokr. felsőajkú, egyenes lapos v. alig öblös; 2 metszésű, az alsó 3 karélyú, közbelső karélya sokkal nagyobb, öblös, kerekded, pittyedten elnyuló. Porod. egymás mellettiek, a felső ajak alatt párhuzamosok, virágzás után kihajlók. Portok. egy közös háradékon repednek hosszában. Virágz. alul leveles, felül gyakran csak murvás v. füzérbe sűrűdő.
16. *Glechoma* L. *Repkény*. Csész. csöves, 5 fogú, fogai lándzsások, szálkahegyűek. Bokr. nyaka a csészeből kiér, toroka kissé puffadt, felső ajka 2 metszésű, az alsó 3 karélyú, a közbelső nagyobb, visszás szíves. Porod. melléklők. Portok. páronként alakokat képeznek. Virágz. hónalji. Vir. lilakékek.
17. *Dracocephalum* L. *Pofóka*. Csész. csöves, kétajkú, fogas, felső ajkát néha egy, néha 3 fog képezi. Bokr. felső ajka

- boltos, az alsónak közbelső karélya visszás szíves, torka tág, puffadt. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosak. Portokrekesz. egy közös vonalban repednek hosszában. Virágz. honalji v. füzérszabású. Vir. lilakékek.
18. *Prunella* L. *Villahim*. Csész. csöves harangforma, 2ajkú, a felső lapos, 3fogú, az alsó 2metszésű, ajkai éréskor összelapulnak, bezáródnak. Bokr. nyaka rövid, belől szörgyűrűs, felső ajka boltos, öblös, az alsó 3karélyú, a közbelső kicsipett. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosak. Szálcásajokon a portok háta mögött egy kis szarv v. fog. Virágz. füzérszabású. Murvái széles válások, kihegyezettek. Vir. lilakékek v. fehérek.
19. *Scutellaria* L. *Csikóka*. Csész. kétajkú, ajkai épek, éréskor összelapulnak és bezáródnak, felső ajkán kívül egy öblös pikkely. Bokr. nyaka hosszú, torka tágacska, felső ajka öblös, 3metszésű, az alsó osztatlan. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosok, tetőn elé görbedtek. Virágz. honalji v. fürt v. füzérszabású. Vir. lilakékek.
20. *Melittis* L. *Mozsárvirág*. Csész. tág, harangforma, karélyos metszésű, kétajkú. Bokr. nyaka a csészéből kiér, felső ajka laposacska, egyenes, ép, az alsó 3karélyú, elényuló. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosak. Portokrek. páronként X alakot képeznek. Virágz. honalji, kevés virágú. Vir. lilapirosak v. fehérek v. tarkák.
21. *Sideritis* L. *Bibetyű*. Csész. csöves, 5fogu, fogai megéréskor szétnyílnak, torkát több kevesebb szőr zárja. Bokr. felső ajka a csészében rejlik, felső ajka alig öblös ép v. kicsipett, az alsó 3karélyú, a közbelső nagyobb. Porod. és bibesz. a nyakra rejlenek. Portokrekesz. egy közös vonalban repednek hosszában. Virágz. honalji. Vir. inkább sárgalók. Szára néha cserjések.
22. *Marrubium* L. *Pemet*. Csész. csöves, 5—10inú, 5—10fogú, fogai magéréskor szétnyílnak, torkát szőrzárja. Bokr. nyaka a csészében rejlik, felső ajka lapos v. alig öblös, röviden 2metszésű, az alsó 3metszésű, közepkarélya nagyobb tompa. Porod. és bibesz. a nyakban rejlelők. Portokrekesz. egy közös hasadékkal repednek. Mákkocsk. tetőn laposak v. alig domborúak, 3szögszabásúak. Virágz. honalji, sokvirágú. Virága fehér.
23. *Betonica* L. *Betonika*. Csész. csöves, 5fogú. Bokr. nyaka néha görbécske, szörgyűrűje nincs, felső ajka öblös, tompa v. kicsipett, néha hátrahajló, alsó ajka 3karélyú, a közbelső

tompa. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosok. Portokrekesz. közös hasadékkal repednek hosszában. Virágz. füzérszabású. Vir. lilapirosak v. halvány-sárgák.

24. *Stachys* L. *Hunyász*. Csész. csöves, 5 fogú, 5—10 inú. Bokr. nyakában belől szörgyűrű, felső ajka ép, öblös, az alsó 3karélyú, a közbelső visszás szives v. visszás tojásdad. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosok, virágzás után tekeredettek és kihajolva konyulók. Portokrekesz. egy közös egyenes vonalon repednek hosszában. Virágz. honalji v. szárhegyi füzérbe sűrűdő. Vir. pirosak v. sárgálók v. szennyes fehérek.
25. *Galeopsis* L. *Foganótt*. Csész. csöves, fogai csaknem egyenlők, hegyesek. Bokr. nyaka kinyuló, torka tágacska, felső ajka boltos, az alsó 3karélyú, a közbelső nagyobb csonka v. visszás szives, tövön két hegyes üreges fogra puffadt. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosok. Portokrekesz. külön és keresztben repedők. Virágz. honalji. Vir. lilapirosak v. szenyese-fehérek v. tarkák.
26. *Leonurus* L. *Gyöngyhím*. Csész. harangforma, 5—10 inú, 5 fogú. Bokr. nyaka csaknem rejlő, belől szörgyűrűs, felső ajka öblös, ép, az alsó 3metszésű. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosok. Porokrekesz. egy közös hasadékkal repednek. Makkocs. lapostetejűek, 3szögszabásúak. Virágz. honalji, álörvei tömöttek, egymást érik. Vir. kisdedek, halvány lilaszínűek.
27. *Chaiturus* Host *Kajtár*. Csész. harangforma, 5—10 inú, 5 fogú. Bokr. nyaka csaknem rejlő, felső ajka öblös, az alsó 3metszésű, a közbelső alig kicsipett. Porod. csaknem rejlők. Portokrekesz. egy közös hasadékkal repedők. Makkocs. lapostetejűek, szögszabásúak. Virágz. honalji. Vir. aprók, rózsaszínűek.
28. *Lamium* L. *Tátka*. Csész. csöves, 5 fogú, fogai alig egyenlők. Bokr. nyaka belől többnyire szörgyűrűs, torka nem puffadt, felső ajka boltos, az alsónak két szélső karélya parányi, fogforma v. néha hiányzik, a közbelső kerekded v. tojásdad. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosok. Portokrekesz. egy közös vonalban repednek. Virágz. honalji. Vir. lilapirosak v. fehérek.
29. *Galeobdolon* Huds. *Mamó*. Csész. csöves, alig ajkas. Bokr. nyakában szörgyűrű. felső ajka boltos, nagy ívet képez, az alsónak hegyes 3karélya. Porod. melléklők a felső ajak

alatt párhuzamosok. Portokrekesz. egy közös vonalban repednek hosszában. Virágz. honalji. Vir. sárgák.

30. *Ballota* L. *Peszterce*. Csész. csöves, 5 fogú, 10 inú. Bokr. nyakában belől szörgyűrű, felső ajka öblös, az alsó 3 karélyú, a közbelső szélesebb, kicsipett. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosok. Portokrekesz. egy közös hasadékkal repednek. Virágz. honalji, sokvirágú, hegyes-murvás. Vir. pirostarka.
31. *Phlomis* L. *Bundi*. Csész. csöves, 5 szegszabású, 5 fogú. Bokr. nyaka csaknem rejlő, belől szörgyűrűs, felső ajka csónakos, boltos, háthan szőrös, az alsó 3 metszésű, két szélső karélya hegyesecske, a közbelső széles, kicsipett. Porod. melléklők, a felső ajak alatt párhuzamosok. Szálc. tövön függelékesek. Portokrekesz. egy közös hasadékkal repednek. Virágz. honalji, tömött, murvás. Vir. nagyocskák, lilavörösek.
32. *Teucrium* L. *Tarorja*. Csész. csöves harangforma, 5 fogú. Bokr. felső ajka a nyakig ki van hajtva, kétkarélyú, az alsó alak széléhez forrott, alsó ajka 3 metszésű, a közbelső legnagyobb, széles. Porod. melléklők, a felső ajak hasadékan búznak ki. Virágz. honalji v. füzérszabású.
33. *Ajuga* L. *Kecskenyak*. Csész. tojásdad v. gömbölydedharangforma, 5 fogú. Bokr. nyakában szörgyűrű, felső ajka parányi, 2 piciny karélykából áll, az alsó tetszetes nagy, 3 metszésű. Porod. melléklők, párhuzamosok. Portokrekesz. közös hasadékkal repednek. Virágz. honalji, álörvös v. mugános. Vir. kék v. sárga.

LIX. *Globulariaceae* DC. Gubóvirágfélék.

1. *Globularia* L. *Gubóvirág*. Virágz. fészkes. Gall. egysoros. Pikkely. szálas lándzsások. Vacka kúpforma, polyvás. Csész. 5 metszésű, alsó. Bokr. termalatti, csöves, eresze 5 hasábú, hasáb. szálasok, 3 hosszabb, 2 kurtább. Porod. 4, kettő hosszabb. Szálc. a nyak szájából kelnek. Portok. 1 rekeszűek. Magh. szabad, 1 rekeszű. Bibesz. 1. Gyümölcse szütyönemű. Vir. kék.

LX. *Verbenaceae* Juss. Galambócfélék.

1. *Vitex* L. *Szűzfa*. Csész. csöves, rövid, 5 fogú, alsó. Bokr. termalatti, gyertyatartóforma; eresze ajkasszabású, egyenet-

len 5hasábú. Porod. 4, 2 hosszabb. Szálcs. a bokr. nyakából kelnek. Magh. szabad, 4rekeszű. Bibesz. 1. Bib. 2. Gyümölcse száraz csontár, diója 4rekeszű, 4magvú. Virágz. fürtszabású buga. Level. ellenesek, ujjasok. Nagy cserje.

2. *Verbena L. Galambóc.* Csész. csöves, 5fogú, alsó. Bokr. term. alatti, gyertyatartóforma, eresze ajkasszabású, egyenetlen, 5hasábú. Porod. 4, kettő hosszabb, a nyakban rejlik, a honnan szálcái is kelnek. Magh. szabad, 4rekeszű. Bibesz. 1. Bib. alig süveges. Gyümölcse éréskor 4makkocskára oszlik fel. Virágz. füzéres. Szára 4szögű. Lev. ellenesek.

LXI. *Boragineae* DESV. JUSS. Boragófélék.

1. *Heliotropium L. Kunkor.* Csész. 5hasábú. Bokr. gyertyatartóforma, eresze 5metszésű, redős. Porod. rejlik. Magh. honai egyet képeznek, melynek tetején kél a bibeszár; éréskor a száraz gyümölcs 4 makkocskára oszlik. Virágz. féloldali, konkorodó füzér. Vir. fehér v. lilaszín v. a kettőből tarkás színű.
2. *Cerithe L. Szeplén.* Csész. 5 egyenetlen levelű. Bokr. hengerded harangforma. Torka szabad. Porod. rejlik. Portok. szálkás nyilasok. Makkocsk. csak 2, a vackon ülnek. Virágz. leveles fürt. Vir. sárga, olykor barnaviola szín. Level. egészen szörtelenek, simák.
3. *Echium L. Kigyószisz.* Csész. 5hasábú. Bokr. harangforma, kissé szabálytalan. Torka szabad. Porod. kibuvók, ritkán rövidebbek a bokrétánál. Portok. tojáskerekek. Makkocsk. 4 különvált, körteforma, a vackon ül. Virágz. füzéres v. füzéresbugás. Vir. kék v. sötét karmazsinvörös. Az egész növény borzas v. serteszőrös.
4. *Nonnea MEDIC. Apác.* Csész. 5metsz. éréskor fölfuvódott. Bokr. tölcserés, nyaka egyenes, torkát 5 parányi szőrös pikkely nem zárja be. Porod. rejlik. Makkocsk. az aljokon gödrösök, vánkospárkányosok. Fürtői levelesek. Vir. sötétbarnás violaszín. Messziről feketének látszik.
5. *Borrago L. Borágó.* Csész. 5hasábú. Bokr. kerékforma. Eresze 5hasábú, hasábjai tojásdadok, torkánál 5 boltos pikkely. Porod. kiálló. Szálcs. igen rövidek, feljük kétágúak, az egyik ágon van a portok. Portok. kúpalakban hajlagnak össze. Makkocsk. aljokon gödrösök és vánkospárkányosok. Virágz. ágas fürtös. Vir. kék.

6. *Symphytum* L. *Naddlytő*. Csész. 5hasábú. Bokr. nyaka hengerded, erezze harangforma 5fogú, torkát 5 árforma pikkely zárja. Porod. a pikkelyek közt rejlenek. Makkocsk. az aljokon gödrösek, gödre szélei vastag ormósok. Virágz. féloldali konkorodott füzér. Vir. pirosló v. halványsárga.
7. *Anchusa* L. *Atracél*. Csész. 5metszésű. Bokr. töleséres v. gyertyatartóforma, torkát 5 boltospikkely zárja. Porod. rej-lők. Makkocsk. az aljokon gödrösek és vánkös párkány-nyal körítvék. Virágz. féloldali füzér, bimbózó része konkorodott. Virág. kékek különféle szinezettel.
8. *Onosma* L. *Vértő*. Csész. 5hasábú. Bokr. nyaka hengeres; erezze gömbölyded harangforma, foga 5 parányi. Torka szabad. Porod. rej-lők. Portok. nyilasok. Makkocsk. a vackon ülnek. Virágz. féloldali fürt. Az egész növény durva v. csillagos szőrös.
9. *Lithospermum* L. *Kőmag*. Csész. 5hasábú. Bokr. töleséres. Torka nyitott ugyan, de 5 szőrös redő v. beholypadt púp párkányozza. Porod. rej-lők. Makkocsk. tojásdadok, csontkeménységűek, simák v. olykor ráncosok. Virágz. leveles v. murvás fürt.
10. *Pulmonaria* L. *Gálna*. Csész. 5metszésű, éréskor harangforma. Bokr. töleséres 5karélyú, torkában 5 szőrecset. Porod. rej-lők. Makkocsk. simák, a vackon ülnek, fenekök lapos. Virágz. sátorozó. Vir. kék v. pirosló (tüdőszin), gyakran változó. Tőlevelek nyelesek. Szárlev. ülők.
11. *Alkana* TAUSCH *Alkana*. Csész. 5hasábú. Bokr. töleséres, 5karélyú. Torkában a portokok alatt a szálcákkal változtatva 5 boltos pikkely. Porod. rej-lők. Makkocsk. a bibesz tövén ülnek. Virágz. murvásfüzér. Vir. kék.
12. *Myosotis* L. *Nefelejcs*. Csész. 5hasábú. Bokr. gyertyatartóforma v. alig töleséres, nyaka rövid, torkát 5boltos kopasz pikkely zárja. Porod. rej-lők. Makkocsk. különváltak, elől domborúak, hátul ormósak és tövök felé egy kis pontban ragadtak a bibesz. tövéhez. Virágz. féloldali konkorodó fürt. Vir. kék, elein gyakran pirosló. Level. szőrösök v. simák.
13. *Eritrichium* SCHRAD. *Kékle*. Csész. 5hasábú. Bokr. gyertyatartóforma. Nyaka rövid, torkát 5 boltospikkely zárja. Porod. rej-lők. Makkocsk. különváltak, 3szegűek, elől laposak, párkányosak, hátul ormósok, két pontban ragadtak a kúpforma vacokhoz. Virágz. fürt. Vir. égszínkék. Szára gyepesedő. Havasi növény.

14. *Echinosperrnum* SWARTZ *Sünnag.* Csész. 5hasábú. Bokr. gyertyatartóforma, torkát 5 kis boltospikkely zárja. Porod. rejtlők. Makkocsk. szélei szigonyos tüskések. Virágz. fürt, vége kunkorodó. Vir. kék.
15. *Asperugo* L. *Magiszák.* Csész. 5metszésű, éréskor megnő, metszetei megszaporodnak és oldalt összelapulva bezáródik. Bokr. tölcséres, torkát 5 kis boltospikkely zárja el. Porod. rejtlők. Makkocsk. laposak. Virágz. honalji, magános. Kocsánai kunkorodók. Vir. lilakékek.
16. *Cynoglossum* LINNÉ *Arnő.* Csész. 5hasábú. Bokr. tölcséres, torkát 5 boltospikkely zárja. Porod. rejtlők. Bibesz. árforma. Makkocsk. lelapítottak, inkább v. kevésbé párkányosak, apró tüskések. Virágz. féloldalú, fürtös, kissé konkorodó. Vir. inkább v. kevésbé kékrehajló vörössek v. tüdőszíntűek.
17. *Omphalodes* TOURN. *Köldönc.* Csész. 5hasábú. Bokr. kerékforma, torkát 5 boltospikkely zárja. Porod. rejtlők. Makkocsk. lelapítottak, magos párkányosak, tálcaformák. Virágz. fürtös. Vir. szép kékek.
18. *Mattia* SCHULT. *Gyapóc.* Csész. 5hasábú. Bokr. tölcséres. Nyaka 5szegű, torkát 5 boltos és kicsipett tetejű pikkely zárja. Porod. kibuvók. Makkocsk. lapítottak, köröskörül szárnyasok. Virágz. ernyőszabású fürt. Vir. pirosló sárga. Az egész növény gyapjas.

LXII. *Convolvulaceae* VENT. Szulákfélék.

1. *Convolvulus* L. *Szulák.* Csész. 5hasábú v. levelű, alsó. Bokr. termalatti, tölcséres haragforma, szegletesen 5karélyú, 5redői. Porod. 5, a bokr. aljából kelnek. Magh. szabad, vánkoston ül, 2rekeszű, 2kopácsú; rekesz 2magvúak. Virágz. honalji. Kocsán. 1- v. többvirágúak. Szára gyakran fölfutó, ritkábban önálló. Vir. fehérek, rózsaszínűek v. tarkások.
2. *Cuscuta* L. *Fünyög.* Csész. 4—5 metszésű alsó. Bokr. termalatti, harang- v. bögreforma 4—5metszésű. Porod. 5, a bokr. közepéről kelnek. Magh. szabad, kétrekeszű. Bibesz. 1 v. 2. Tokja körülmetélt. Virágz. csoportos v. füzéres. Szára fonálforma, felfutó, leveletlen, élődi.

LXIII. *Polemoniaceae* LINDL. Himcsukfélék.

1. *Polemonium* L. *Himcsuk.* Csész. 5metszésű, alsó. Bokr. termalatti kerékforma, 5karélyú. Porod. 5. Szálca. széles

aljokkal a bokr. nyakát elzárják. Portok. bidgyeszkedők. Magh. szabad, 3rekeszű. Magtany. középiek. Bibesz. 1. Bib. 3ágú. Tok 3rekeszű, 3kapcsú, rekeszei felül repedők. Virágz. bugás. Vir. violakék. Szára sugár. Levelei szárnyaltak.

LXIV. *Solanaceae* BARTL. Csucsorfélék.

1. *Lycopersicum* Tourn. *Paradics.* Csész. 5—6hasábú. Bokr. termalatti, kerékforma; eresze 5—6hasábú, redős. Porod. 5—6. Szálc. parányiak. Portok. hegyesek, hegyöknél fogva összeforrtak, kúpformán összeállók, hosszában repedők. Magh. szabad, 2—3rekeszű. Bibesz. 1. Bogyója nagy, degedt, húsos, sokmagvú. Virágz. honalji. Kocsánai többvirágúak. Level. váltogatók, szárnyaltak.
2. *Solanum* L. *Csucsor.* Csész. 5metszésű, alsó. Bokr. termalatti, kerékforma; eresze 5hasábú, redős. Porod. 5. Szálc. a torokból kelnek, rövidek. Portok. kúpformán összehajlanak, hegyükön likacsakakon repednek. Magh. szabad, kétrekeszű, sokmagvú. Virágz. többnyire honalji, magános, ernyős v. bugás. Vir. legtöbbször fehér, ritkábban violaszín.
3. *Capsicum* L. *Paprika.* Csész. 5fogú, alsó. Bokr. termalatti, kerékforma, eresze kissé öblös, 5karélyú, redős. Porod. 5. Szálc. a torokból kelnek. Magh. szabad, 2—3rekeszű. Bibesz. 1. Bogy. száraz kúpforma v. gömbölyded, veres. Magv. sok, vesealakúak. Virágz. honalji. Level. egyszerűek.
5. *Physalis* L. *Páponya.* Csész. bögreforma, 5metszésű, alsó, éréskor felfuvódik, bezáródik mintegy hólyag. Bokr. termalatti, kerekesharangforma, 5karélyú, redős. Porod. 5. Szálc. a torokból kelnek. Magh. szabad, kétrekeszű. Bibesz. 1. Bib. gombos. Bogyója veres, a csészéből vált tag hártya tokban rejlő. Virágz. honalji. Level. váltogatók.
6. *Atropa* L. *Nadrágulya.* Csész. harangforma, 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti nyakas harangforma, 5metszésű, redős. Porod. 5. Szálc. a magból kelnek, félrehajlók. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. kalapforma. Bogy. gömbölyded, feketéllő, a megnőtt csészével galléros. Virágz. honalji. Vir. sötétfakó violaszínes, komor.
7. *Lycium* L. *Fanzár.* Csész. harangforma, 2—5metszésű, alsó, éréskor piciny, a bogyó tövére tapad. Bokr. termalatti, tölcéses, eresze 5karélyú, alig redős. Porod. 5. Szálc. a

nyakból kelnek, a bokr. torkánál szakálosok. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. lelapított, gombos. Bogy. tojásdad, sokmagvú. Virágz. honalji. Vir. lilaszín. Cserje. Szárai s ágai venyigések.

8. *Datura* L. *Redősirom*. Csész. hosszúdad harangforma, redős, alsó, éréskor az alján körülmetélt. Bokr. termalatti, tölcéséres, redős, 5fogú. Porod. 5. Szálc. a nyakból kelnek. Magh. szabad, 4rekeszű. Bibesz. 1. Bib. kéttagban reáboruló. Tokja husoska, tojásdad, tüskés. Virágz. honalji, magános. Virága nagy, fehér v. lilaszínre hajló.
9. *Hyoscyamus* L. *Csalmatok*. Csész. bögreforma, 5fogú, alsó. Bokr. tölcéséres, eresze 5karélyú, kissé szabálytalan. Porod. 5. Szálc. félrehajlók, a nyak aljából kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. kalapzó. Tokja bögreforma, tetőn körülmetélt, a csészében rejlő. Virágz. honalji. Vir. halvány sárga, többnyire barna eres v. foltos.
10. *Scopolina* SCHULT. *Szoptár*. Csész. 5fogú, alsó. Bokr. nyakas harangforma, 5karélyú, redős. Porod. 5. Szálc. a nyak aljából kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bibéje kalapos. Gyüm. körülmetélt tok. Virágz. honalji magános. Vir. vörhenyesbarna v. zöld.
11. *Nicotiana* L. *Dohány*. Csész. harangforma, 5metszésű, alsó. Bokr. termalatti, tölcéséres v. gyertyatartóforma. Nyaka hosszú. Eresze 5karélyú. Porod. 5. Szálc. a nyak aljából kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. kalapzó. Tokja tojásdad, tetőn 4kopácsú, csészében rejlő. Virágz. bugás. Level. tojásdadok.

LXV. *Scrophularineae* RBr. Tákajakfélék.

1. *Verbascum* L. *Farkkóró*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti kerékforma, egyenetlen 5karélyú. Porod. 5, egyenetlenek. Szálc. a nyakból kelnek, 3muk v. mindnyájuk szőrös. Portok. egy közös vonalban repednek. Magh. szabad. Bibesz. 1, tetőn boruló. Bib. egyes v. kettős. Tokja 2rekeszű, 2kopácsú, kopács. 2metszésűek. Virágz. nyulánk füzér v. egyszerű v. ágasbogas. Vir. legtöbbször sárga, ritkán rőt-barna (burnótszínű). Szára vastag, felálló. Level. egyszerűek, változatok, gyakran lefutók.
2. *Linaria* TOURN. *Gyujtóván*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. tövön sarkantyús, eresze lárvásajkas, felsőajka 2metsz. v. hasábú, szélei hátraszegettek. Porod. 4, kettő hosszabb. Szálc.

- a bokr. aljáról kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. 2. Tok tetőn reped 2—6kopácsal. Virágz. fürt v. füzéresfürt. ritkán honalji, magános. Level. ellenesek, változatók v. szórtak.
3. *Antirrhinum* L. *Arszlánszáj*. Csész. 5hasábú, félenálló, alsó. Bokrétája tágcsöves, tövén zacskós; eresze 2ajkú, alsó-ajka felcsucorodott és a bokr. torkát bezárja (lárvas), a felső 2metszésű v. hasábú, szélei hátraszegették. Porod. 4, kettő hosszabb. Szálcs. a bokr. aljából kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. 2. Tok tetején kis lyukakon reped. Virágz. fürtös. Vir. piros v. fehér, néha sárga. Level. ellenesek és változatók.
4. *Scrophularia* L. *Tákajak*. Csész. 5metsz. v. hasábú, alsó. Bokr. termalatti, gömbölyded, eresze kisdud. 5karélyú, ajkas szabású, alsó ajkának középkarélya hátraszegett. Porod. 4, 2 hosszabbacska, gyakran az 5-iknek meddő durványa a felső ajak alatt. Magh. szabad, 2rekeszű gyűrűs vánkoston ül. Bibesz. 1. Bib. kicsipett. Tokja 2kopácsú. Virágz. bugás (fejesbuga nemű). Vir. rőt- v. violaszín v. pirosbarna. Level. többnyire ellenesek.
5. *Gratiola* L. *Csikorka*. Csész. 5hasábú, alsó, tövén két murvácska. Bokr. termalatti, kétajkú, a felső kicsipett v. kétmetszésű, az alsó 3 egyenlő metszésű. Porod. 4, a két hosszabb meddő. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. 2tagú. Tokja 2kopácsú, rekeszei repedők. Virágz. honalji, magános. Vir. fehér v. alig rózsaszínű. Level. ellenesek.
6. *Lindernia* ALMON. *Szelenc*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti, csöves, kétajkú, a felső kicsipett, az alsó 3metszésű, középmetsete szélesb. Porod. 4, kettő nagyobb. Szálcs. a torok alól kelnek, rejlik. Magh. szabad, alig 2rekeszű. Bibesz. 1. Tokja 1rekeszű, 2kopácsú. Magtanyái egy középoszlopon. Virágz. honalji, magános. Vir. fehér, eresze halvány testszín. Level. ellenesek. Kisdud növényke.
7. *Limosella* L. *Iszaprojt*. Csész. 5fogú, alsó. Bokr. termalatti, gyertyatartóforma, 5metszésű. Porod. 4, kettő hosszabb. Szálcs. a torokból kelnek. Portok. 1rekeszűek, keresztben feslenek. Magh. szabad, 1rekeszű. Bibesz. 1. Tokja 2kopácsú. Magtanyája egy középoszlopon. Kocsánai 1virágúak. Szára mászó gyökeredző, minden gyökérnél egy csoport levelet s néhány tékocsánt hajt. Kisdud növényke.
8. *Digitalis* L. *Gyűszűvirág*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti harangforma, félszélű, 4metszésű, a felső kicsipett.

- Porod. 4, kettő hosszabb. Szálc. a bokr. aljából kelnek. Portokrekesz. különváltak. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. 2. Tokja 2kopácsú. Virágz. fürtös. Vir. pirosak, sárgalók. Level. elszórtak.
9. *Paederota* L. *Diszfürt.* Csész. 4hasábú, alsó. Bokr. termalatti, csöves, 2ajkú, a felső egyenes, ép v. kicsipett, az alsó tátottaeska, 3metszésű. Porod. 2. Szálc. a torokból kelnek. Portok. bidgyeszkezők. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Tokja rekeszei repedők. Virágz. fürt a szárhegyen. Vir. kék v. sárga. Level. ellenesek. Havasi növény.
10. *Veronica* L. *Szigoral.* Csész. 4—5hasábú, gyakran egyenetlen, sokszor lapított. Bokr. termalatti, alig kérekforma. Eresze 4metszésű, felső hasábja szélesebb. Porod. 2. Szálc. a felső hasáb tövéről kelnek, szétállók. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Tok tojásdad v. gyakrabban visszászíves, inkább v. kevésbé lapított, 2kopácsú, olykor repedő rekeszű, kevésmagvú. Virágz. honalji v. fürtös v. füzéres. Vir. kék, különböző színezetben. Level. ellenesek. Termete különböző nagyságú.
13. *Bartsia* L. *Kantusfü.* Csész. harangforma, 4metszésű, alsó. Bokr. termalatti, kétajkú, a felső boltos, ép, az alsó 3metszésű. Porod. $\frac{2}{2}$, a torokból kelnek. Portokrekeszei száalkahegyűek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Tok tojásdad, rekeszei fészlők. Magv. nagyocskák, szélesbordások. Virágz. honalji. Vir. violaszín-rőt. Level. ellenesek. Havasi növény.
14. *Euphrasia* L. *Szálkacsék.* Csész. harangforma, 4metsz. alsó. Bokr. myakas; eresze ajkas, felső ajka boltos, kicsipett v. 2metszésű, összenyomott v. hátraszegett szélű, az alsó 3metszésű. Porod. $\frac{2}{2}$, a torokból kelnek. Portokrekesz. alól száalkahegyűek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Tokja hosszúdad, tompa v. kicsipett tetejű, sokmagvú, rekesz. fészlők. Virágz. fürtös v. füzéres. Vir. lilavörös v. fehér v. sárga v. tarkás. Level. ellenesek.
15. *Rhinanthus* L. *Lapor.* Csész. lapított, puffadt, 4fogú, alsó. Bokr. termalatti, kétajkú, a felső összelapított, boltos, hegye alatt két fogacska, az alsó 3metszésű. Porod. $\frac{2}{2}$, a nyakból kelnek. Magh. szabad, 2rekeszű. Tokja lapított, rekeszei fészlők. Magv. hártypárkányosok. Virágz. honalji magános. Vir. sárga. Level. ellenesek.
16. *Pedicularis* L. *Kajmacsor.* Csész. csöves, gyakran tag v. hasas, egyenetlenül v. kétágúlag 5fogú, alsó. Bokr. termalatti, ásitó,

felső ajka összelapított, boltos, az alsó 3metszésű, tátott v. befogott. Porod. $\frac{2}{2}$, a nyakból kelnek. Magh. 2rekeszű, szabad. Bibesz. 1. Tok rekeszei feshők. Virágz. füzéres. Vir. többnyire rózsaszín v. lilapiros, ritkábban sárga v. fehér v. vörösek. Level. ellenesek, szórtak.

17. *Melampyrum* L. *Fintor*. Csész. ajkasszabású, 4metszésű, alsó. Bokr. termalatti csöves, kétajkú, a felső boltos, összenyomott, széle hátratüremlett, az alsó ajak 3barázdás. Porod. $\frac{2}{2}$. Szálcs. a nyakból kelnek. Portokrekeszei alól száalkahegyűek. Magh. szabad, 2rekeszű. Tok 2kopácsú. Rekesz. feshők. Virágz. murvásfüzér. Murv. gyakran színesek. Vir. többnyire tarkák. Level. ellenesek.

18. *Tozzia* L. *Pikkésir*. Csész. 5fogú, alsó. Bokr. termalatti, nyakas, torka tágocska. Erösze 2ajkú ($\frac{2}{3}$), karélyai egyenlők. Prrod. 4, hosszabb. Szálcs. a nyakból kelnek. Portok. bidgyeszkedők. Rekesz. alól száalkahegyűek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Tok 1magvú. Virágz. leveles fürtösök. Vir. sárga, alsó ajka vörös petytyekkel. Level. ellenesek. Havasi növény.

LXVI. *Acanthaceae* Juss. Akántfélék.

1. *Acanthus* L. *Akánt*. Csész. 4levelű, alsó, az első és hátulsó levélke a többinél sokkal nagyobb. Bokr. termalatti, egyajkú, elpittyedt, 3karélyú. Porod. $\frac{2}{2}$, a bokréta hátsó nyílásán kibúvók. Szálcs. a bokr. aljából kelnek. Portok. 1rekeszűek. Magh. szabad, 2rekeszű. Bibesz. 1. Bib. 2. Tok hártyanemű, rekeszei feshők, 2—2magvúak. Virágz. nyúlánk füzér. Vir. nagy, fehér, pirossal színezett. Level. ellenesek, bevagdalt v. harapdalt fogasok.

LXVII. *Bignoniaceae* RBr. Bigebecőfélék.

1. *Catalpa* Juss. *Katalpa*. Csészéje pohárforma 5-fogú v. két-hasábú. Bokr. harangforma alól hasas, kissé egyenetlen ötmetszésű. Porodája négy, kettő hosszabb, kettő rövidebb néha kettő. Magh. kétrekeszű. Magv. hártyakarimás. Fa.

LXVIII. *Orobanchaeae* Juss. Szádorfélék.

1. *Orobanche* L. *Szador*. Csész. alsó, 4metszésű v. 2levelű, levélkéi gyakrabban 2metszésűek. Bokr. termalatti, szabály-

talán csöves harangforma, 2ajkú, a felső többnyire boltos, ép v. 2metsz., az alsó 3karélyú. Nyaka körülmétlenül hullékony. Porod. $\frac{2}{2}$, a nyakból kelnek. Portokrekeszei alul begyesek v. szállahegyűek. Magh. szabad, húsos vackos gyűrűn ül, 1rekeszű. Bibesz. 1. Bib. 2tagú, kalapos. Tok tőkélytelenül 2kopácsú, csak oldalán feshő. Magv. sok apró. Virágz. füzér. Vir. rőt-fakó, néha pirosuló kékelő v. sárga. Élődi növény, levél és zöldség nélkül. Levél helyett hártyanemű pikkelyei.

2. *Lathraea* L. *Vicsor*. Jellemei a mik a Szádoréi, csak hogy bokr. egészen töből hullékony és maghona tövén vankos helyett ikrás kinövés van. Az egész növény fehér v. rózsaszínnel tarkázott.

LXIX. *Utriculariaceae* EENDL. Rencefélék.

1. *Utricularia* L. *Rence* Csész. 2levelű. alsó. Bokr. termalatti, csaknem magtalan, ásitó, sarkantyús, felső ajk 2metszésű, az alsó nagyobb, lemeze felpuffadt. Porod. 2. a felső ajakból kelnek. Szálcs. görbén összehajlók. Portok. 1rekeszűek. Magh. szabad, 1rekeszű. Bibesz. rövid. Bib. fél-szeg. Tokja gömbölyű, szabálytalanul repedező. Magtanyái középlők. Virágz. fűrt. Vir. sárga. Vízben lakó növény. Leveli cérnaszálason hasgattak, közikbe számos apró tömlőcskék v. holyagacskák vannak aggatva.

2. *Pinguicula* L. *Hizóka*. Csész. 5 egyenetlen hasábú. alsó. Bokr. termalatti, szabálytalan tölcsérforma. 2njkú. $\frac{2}{3}$. Nyaka tövön sarkantyús. Porod. kettő, a bokr. aljából kél. Portok. 1rekeszűek, keresztben feslenek. Magh. szabad. 1rekeszű. Bibesz. 1. vastag, bib. 2ajkú, az egyik kiterült nagy. Tok tojásdad, hegyes, 2kopácsu. Magtanyái középoszlopon. Virágz. tőkocsános. Vir. violakékek v. sárgálló. Levél. kövérkék. Kisded havasi növény.

LXX. *Primulaceae* VENT. Kankalinfélék.

1. *Androsace* L. *Müköcs*. Csész. 5fogú v. metszésű. Bokr. tölcséres v. gyertyatartóforma. Nyaka tojásdad, eresze alatt összeszorított, benyomkodott. Eresze 5hasábú. Porod. 5. Tok 5kopácsú. Virágz. ernyős v. magános. Vir. fehér, olykor pirosuló. Levél. rózsások. Többnyire havasi növénykék.

2. *Primula* L. *Kankalin*. Csész. csöves, gyakran szegletes v. felfutt, 5metszésű. Bokr. gyertyatartóforma v. tölcséres,

- nyaka hosszú a szálcák tövénél táguló, torkában néha boltos pikkelyek. Eresze 5metszésű, hasábjai tompák v. kicsipettek v. 2metszésűek. Porod. 5. Tok sokmagvú, 5kopácsú. Virágz. tőkocsános ernyő. Vir. rózsza v. lila v. violaszin v. sárga, többnyire tetszetes.
3. *Cortusa* L. *Nyakperec*. Csész. 5hasábú. Bokr. tölcseres. Nyaka rövid. Torkát párta zárja s ebből két 5 porodája, melyeknek támlái a portokokon túlérnek. Virágz. tőkocsános ernyő. Vir. lilaszín. Level. hosszúnyelűek, lemezök kerekded.
4. *Cyclamen* L. *Türtzirom*. Csész. 5hasábú. Bokr. nyaka rövid harangforma. Eresze egészen letürt, hátraszegett, 5hasábú. Porod. 5. Szálc. igen rövidek, a bokr. aljából kelnek. Tokja 5kopácsú. Virágz. tőkocsános. Vir. magános, rózsaszín v. fehéres. Tőlevel. nyelesek, szivesvesések.
5. *Solpanella* L. *Harangrongy*. Csész. piciny, 5hasábú. Bokr. harangforma; eresze 5metszésű, metszetei sallangósok. Porod. 5. Szálc. igen rövidek. Tok hosszúdad kúpforma, a hegyénél körülmetélten feslik; fedője lehullva, szája apró fogas. Virágz. tőkocsános, magános v. ernyős. Vir. kék, ritkán fehér. Tőlev. nyelesek, kerekdedek, szivesek v. vesések. Kisded havasi növény.
6. *Glaux* L. *Tejár*. Csész. harangformá, 5metszésű, színes. Bokr. nincs. Porod. 5, a csésze aljából kelnek, minden karélya alól egy. Tok. 5kopácsú. Virágz. honalji. Vir. fehér v. rózsaszín. Level. ellenesek. Kisded növény.
7. *Lysimachia* L. *Lizinka*. Csész. 5hasábú Bokr. kerékforma, nyaka alig van, eresze 5hasábú. Porod. 10, melyek közül 5 meddő v. 5 néha egyfalkások. Tok gömbölyded 5kopácsú, 2—3 kopácsa néha összeragad. Magv. ormósok, ormójuknál fogva akasztvák a magtanyához. Virágz. honalji, örvös-fürtös-bugás v. magános. Vir. legtöbbször sárga, ritkán pirosló v. violaszin. Szára önálló v. fekvő. Level. váltogatók, ellenesek v. örvösök.
8. *Trientalis* L. *Hegyéke*. Csész. mélyen 7- (olykor 5- v. 9-) hasábú. Bokr. lapos, nyaktalan, csaknem tövig 7- (5- 9-) hasábú. Porod. 7 (5, 9). Portok. hosszúdadok, kiürülve hátra konkorodnak. Magh. gömbölyű. Torka húsozka, utoljára 7 (5 v. 9) kopácsra feslik. Kocsán. 1virágúak. Vir. fehér. Szárlevele kevés, apró; tetőn nagyobbakból álló egy örv. Kis növény.

9. *Centunculus* L. *Centike*. Csész. 4hasábú. Bokr. nyaka gömbölyded-potrohos. Eresze 4hasábú. Porod. 4. Tok körülmetélt. Virágz. honalji. Vir. fehér v. halvány rózsaszín. Level. váltogatók. Pici növény.
10. *Anagallis* L. *Tikszem*. Csész. 5hasábú. Bokr. kerékforma, alig nyakas. Eresze 5hasábú, hasábjai kerekdedek. Porod. 5. Száles. gyapjasok. Tok körülmetélt. Virágz. honalji, magános. Vir. piros v. kék. Level. ellenesek, épek.
11. *Hottonia* L. *Tónya*. Csész. 5hasábú. Más jellemei mik a *Kankalinnak*. Virágz. örvösen fürtös (mintegy többszörösen ernyős. Vir. fehér v. gyenge rózsaszín. Vízben lakó növény. Tőlevelei vékony szálakra hasgattak.
12. *Samolus* L. *Számolya*. Csész. félig felső, 5metszésű. Bokr. a csészéből kél. Nyaka rövid. Eresze egészen szétnyíló, 5hasábú. Porod. 10, 5termő, 5meddő. Magh. félig szabad. Virágz. fürtös, minden kocsánkáján egy murva. Vir. fehér. Level. váltogatók.

LXXI. *Ebenaceae* VENT. Ebenfélék.

1. *Diospyros* L. *Kőbogyófa*. Vir. vegyesek. Csész. 4hasábú, alsó. Bokr. termalatti, bögreforma, 4—6metszésű. Porod. 8—16, a bokr. aljából kelnek, néha meddők. Magh. szabad. 8—12rekeszű. Bibesz. 2 v. többágú. Gyüm. húsos bogyó. Rekesz. 1magvúak. Virágz. honalji. Vir. lilavörös. Cserje. Level. váltogatók, épek.

LXXII. *Ericaceae* ENDL. Hangafélék.

1. *Bruckenthalia* REICH. (*Csenge*) *Bruckenthalia*. Csész. 4metszésű, színes, alsó. Bokr. termalatti, gömbölyded, harangforma, 4metszésű, hasadó. Porod. 8, rejlők, a vacokból kelnek. Portok. tetőlyukakon feslenek. Magh. szabad, 4rekeszű. Bibesz. 1, kibúvó. Tok 4kopácsú, rekeszei feslők, sokmagvúak. Virágz. fürtös ághegyi. Vir. sötét rózsaszínű. Havasi kised cserjecske. Level. 3mason v. 5sön örvösek.
2. *Erica* L. *Hanga*. Csész. 4levelű v. hasábú, fű v. hártyanemű, alsó. Bokr. termalatti, esőves, különféle alakú, eresze 4metszésű, hervadó. Porod. 8, a vacokból kelnek, rejlők v. kibúvók. Portokrekesz. lyukakkal feslenek. Magh. szabad, vénkos pereccel kerített. Bibesz. 1. Tokja 4-

kopácsú. Rekesz. feshők, sokmagvúak. Magtanyája egy középszlopon. Virágz. honalji v. szár és ághegyi. Vir. fehér v. pirosló v. zöldelő v. rózsaszínű. Cserje v. cserjécske. Level. vékony szálasok, bőrneműek, szórtak v. ellenesek v. őrvösek. Nálunk havasi növény.

3. *Calluna* SALISB. *Cipor*. Csész. 4levelű, aszottas, színes a bokrétánál nagyobb, alsó, murvagalléros. Bokr. termalatti, kised, 4metszésű, hervadó. Porod. termalattiak. Portok. sarkantyúsok. Rekesz. kis oldalrepedésen a hegyeknél feslenek. Magh. szabad, 4rekeszű. Bibesz. 1. Tokja 4kopácsú, sokmagvú. Magtanyái egy középszlopon. Virágz. honalji. Vir. lilaszín. Cserje. Levelei vékony szálasok, ellenesek.
4. *Andromeda* L. *Szerecs*. Csész. 5metszésű v. hasábú, alsó. Bokr. termalatti, bögreforma, hullékony. Eresze 5rekeszű, hátrahajló. Porod. 10. Portokrekesz. lyukakkal feslenek. Magh. szabad, 5rekeszű. Bibesz. 1. Tok 5kopácsú. Rekesz. feshők, többmagvúak. Magtanyái egy középszlopon. Virágz. ernyős szabású v. féloldali leveles fűrt. Vir. fehér v. pirosló. Cserje. Level. váltogatók, épek.
5. *Arbutus* L. *Eprenc*. Csész. 5metszésű, alsó. Bokr. termalatti, bögreforma. Eresze 5metszésű, hátraszegett. Porod. 10, a bokréta aljából kelnek. Portok sarkantyúsok, lyukakkal repednek. Magh. 5rekeszű, szabad. Bibesz. 1. Bogy. bibircsős, 5rekeszű, rekesz. 4—5magvúak. Virágz. bupás. Vir. fehér, tetőn zöld. Fácška. Level. váltogatók, visszás tojásdad lándzsások.
6. *Arctostaphylos* ADAMT *Kukocja*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti bögreforma. Eresze 5metszésű, hátraszegett. Porod. 10, a bokr. aljából kelnek. Portok. sarkantyúsok. lyakakkal repedők. Magh. 5rekeszű. Bibesz. 1. Bogy. 5, csontos rekeszű. Rekeszei 1magvúak. Virágz. fűrtös. Vir. fehér v. testszín. Cserje. Level. váltogatók. Havasi.
7. *Vaccinium* L. *Afonya*. Csész. 5metszésű v. fogú v. néha épszélű, felső. Bokr. a csészből kél, bögre v. harangforma, néha kerékforma, 4—5fogú, metszésű v. hasábú. Porod. 8—10, a csészből kelnek. Portok. két csöves szarvúak. Magh. alsó, 4—5rekeszű. Bibesz. 1. Bogy. 4—5rekeszű, sokmagvú, alsó. Vir. szár és ághegyi v. honalji. Vir. fehér v. gyöngén pirosló v. lilavörös. Havasi. Cserje. Lev. váltogatók, gyakran örökzöldek.

8. *Azalea* L. *Azál*. Csész. 5 hasábú, alsó. Bokr. harangforma, 5metszésű, termalatti, hullékony. Porod. 5, a vacokból kelnek. Portok. hasadva feslenek. Magh. szabad, 4rekeszű. Bibesz. 1. Tokja 2—4kopácsu, válfalai szétfeszők. Magtany. egy középoszlopon. Virágz. ernyős. Vir. rózsaszín. Gyepesedő. Havasi cserje. Level. ellenesek, bőrneműek, türemlettszélűek.
9. *Rhododendron* L. *Ragyabura*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti, tölcseres v. kerékforma, olykor kissé szabálytalan. Porod. 10, a vacokból kelnek. Szálc. félrehajlók v. szétállók. Portok. lyukakkal feslenek. Magh. szabad, 5rekeszű. Tok 5kopácsú, válfalai feslők. Magtany. egy középoszlopon. Virágz. sátorforma. Vir. sötétes rózsaszínű. Havasi cserje. Level. bőrneműek.
10. *Ledum* L. *Rozsdabura*. Csész. parányi, 5fogú, alsó. Bokr. termalatti, 5szirmú, szétnyiló. Porod. 10 v. ritkábban 5. Szálc. a vacokból kelnek, szétállók. Portok. lyukakkal feslenek. Magh. szabad, 5rekeszű. Tok 5kopácsú, tövéről felfelé feslik. Magtany. egy középoszlop tetejéről fityegnek. Virágz. ernyősen csoportos. Vir. fehér. Tói cserje. Level. bőrneműek, alapjokon rozsdások.

LXXIII. *Pyrolaceae* LINDL. Körtikefélék.

1. *Pyrola* L. *Körtike*. Csész. 5hasábú, alsó. Bokr. termalatti, 5szirmú. Szirmai szétnyilók v. öblő-en v. gömbölydeden összehajlók. Porod. 10. Szálc. a vacokból kelnek. Portok rekesz. egyik felől kálónváltak és azon végükön lyukkal feslenek. Magh. szabad, 5rekeszű. Tok gömbölydeden 5szegű, rekeszei alól feslenek. Virágz. tőkocsános fürt v. ernyős. Vir. fehérek v. gyengén piroslok. Lev. bőrneműek.

LXXIV. *Monotropeae* NUTTAL. Gazillatfélék.

1. *Monotropa* L. *Gazillat*. Csész. 5levelő, alsó. Bokr. termalatti, 5szirmú. Szirmai tövön zacskós púposok, púpokban mézigrák rejlenek. Porod. 5, a vacokból kelnek. Magh. szabad, 5rekeszű. Bibesz. 1. Bib. nagy, tölcseres. Tok 5kopácsú. Rekeszei feslők. Virágz. fürtös. Level. nincsenek. Az egész növény zöldségnélküli, barnafakó, élődi.

ADATOK FIUME FLORÁJÁNAK ISMERETÉHEZ.

ÍRJ. JÁNKÓ JÁNOS-tól Budapesten.

Az 1885-diki évben Budapesten tartott országos kiállításon a kereskedelem- és közlekedésügyi épületben, a Magyar tengerészeti osztályban Fiume florájából egy meglehetősen gazdag gyűjtemény volt kiállítva, melyet én átnéztem. Ezen átnézésnél néhány oly floristikai adatra akadtam, melyet az ez ideig megjelent irodalomban fel nem találtam. Közlésükkel azonban vártam mégis addig, míg a múlt (1886) évben Fiume floráját a hely színén tanulmányozhattam, amaz adatok hitelességéről meggyőződhettem, sőt azokat kiegészíthettem.

Az irodalmi adatok pontos összehasonlítása alapján, igyekeztem, hogy már közlött adatok ismétlésével fölösleges munkát ne végezzek s így teljesen új adatokkal szaporítsam Fiume oly gazdag florájának ismeretét.

I.

Ezen első részben azon fajokat sorolom fel, melyek Fiume florájából már ismereteseek, de nem az általam közlött lelőhelyekről, s így a következő növények a következő lelőhelyekről újak.

1. Martinscicáról:

Andropogon Ischaemum L., *Setaria viridis* PB., *Stipa pennata* L., *Dactylis glomerata* L., *Poa bulbosa* L., *Bromus mollis* L., *B. tectorum* L., *B. maximus* DESF., *B. arvensis* L., *Hordeum murinum* L., *Carex diculsa* GOOD., *Ornithogalum pyrenaicum* L., *O. umbellatum* L., *Allium roseum* L., *Muscari racemosum* DC., *M. botryoides* DC., *Asparagus officinalis* L., *Galanthus nivalis* L., *Crocus vernus* WULF., *Orchis fusca* JAQU., *O. Morio* L., *O. militaris* L., *Ophrys arachnites* MURR., *O. apifera* HUDS., *Cephalanthera ensifolia* RICH., *Zostera marina* L., *Arum italicum* MILL., *Juniperus Oxycedrus* L., *Ostrya carpinifolia* SCOP., *Ulmus campestris* L., *Parietaria diffusa* WK., *Salix alba* L., *Populus pyramidalis* ROZ., *Aristolochia rotunda* L., *Plantago media*, L., *P. lanceolata* L., *P. argentea* CHAIX, *Tussilago Farfara* L., *Zellis perennis* L., *Buphthalmum salicifolium* L., *Artemisia Absinthium* L., *Senecio vulgaris* L., *Centaurea montana* L., *Edrajanthus tenuifolius* ALPH. DC., *Galium Cruciatum* SCOP., *G. tricornum* WITH., *Sambucus nigra* L., *Ligustrum vulgare* L., *Fraxinus Ornus* L., *Vincetoxicum officinale* MÖNCH, *Salvia officinalis* L., *S. pratensis* L., *Thymus Serpyllum* L., *Calamintha Acinos* CLAIRV., *Melittis Me-*

lissophyllum L., *Lamium maculatum* L., *Galeobdolon luteum* HUDS., *Marrubium candidissimum* L., *M. vulgare* L., *Ajuga reptans* L., *A. genevensis* L., *A. Chamaeopytis* SCHREB., *Cynoglossum officinale* L., *Borrago officinalis* L., *Lithospermum arvense* L., *Myosotis intermedia* LINK, *M. stricta* LINK, *Scrofularia canina* L., *Antirrhinum Orontium* L., *Veronica Beccabunga* L., *V. Chamaedrys* L., *V. serpyllifolia* L., *V. Buxbaumii* TEN., *V. hederifolia* L., *Orobanche cruenta* BERT., *Anagallis arvensis* L., *Apium graveolens* L., *Aegopodium Podagraria* L., *Bupleurum rotundifolium* L., *Orlaya grandiflora* HOFFM., *Heraclium Sphondylium* L., *Scandix Pecten Veneris* L., *Hedera Helix* L., *Anemone nemorosa* L., *Ranunculus acris* L., *R. lanuginosus* L., *R. repens* L., *R. bulbosus* L., *Chelidonium majus* L., *Arabis hirsuta* SCOP. β *sagittata* NEILL., *Alliaria officinalis* ANDRZ., *Sinapis arvensis* L., *Diplotaxis tenuifolia* DC., *Eruca sativa* LAM., *Alyssum calycinum* L., *Peltaria alliacea* L., *Thlaspi praecox* WULF., *Capsella bursa pastoris* L., *Aethionema saxatile* RBR., *Helianthemum vulgare* GÄRTN., *Viola hirta* L., *V. odorata* L., *V. silvestris* KIT., *V. arvensis* MURR., *Arenaria serpyllifolia* L., *Stellaria media* L., *Cerbstium semidecandrum* L., *Silene viscosa* PERS., *S. italica* PERS., *Malva silvestris* L., *Polygala vulgaris* L., *Evanymus europaeus* L., *Vitis vinifera* L., *Euphorbia amygdaloides* L., *E. Cyparissias* L., *E. falcata* L., *Mercurialis perennis* L., *M. annua* L., *Juglans regia* L., *Rhus Cotinus* L., *Dictamnus albus* L., *Ruta graveolens* L., *R. divaricata* TEN., *Geranium sanguineum* L., *G. dissectum* L., *G. columbinum* L., *G. rotundifolium* L., *G. molle* L., *G. lucidum* L., *G. Robertianum* L., *Erodium cicutarium* L'HERIT., *Oxalis corniculata* L., *Crataegos Oxyacantha* L., *Aronia rotundifolia* PERS., *Rubus glandulosus* BELL., *Fragaria elatior* EHRH., *Potentilla reptans*, *P. cinerea* CHAIX, *Poterium Sanguisorba* L., *Prunus Cerasus* L., *Cytisus nigricans* L., *C. hirsutus* L., *Anthyllis Vulneraria* L., β *maritima* SCHWEIG., *A. polyphylla* KIT., *A. montana* L., *Melilotus parviflora* DESF., *Trifolium pratense* L., *T. montanum* L., *T. repens* L., *Dorycnium suffruticosum* VILL., *Lotus corniculatus* L. β *ciliatus* KOCH, *Cotutea arborescens* L., *Robinia Pseudoacacia* L., *Astragalus glycyphyllos* L., *Coronilla Emerus* L., *C. scorpioides* KOCH, *C. varia* L., *Hippocrepis comosa* L., *Vicia grandiflora* SCOP., *V. sativa* L., *Ervum hirsutum* L., *Lathyrus Aphaca* L., *L. sphaericus* RETZ., *L. Cicera* L., *Orobis pannonicus* JACQ. β *versicolor* KOCH, *O. niger* L.

2. Orehovicáról:

Anthoxanthum odoratum L., *Agrostis vulgaris* L., *Briza media* L., *Festuca duriuscula* L., *Poa bulbosa* L. β *vivipara* KOCH,

Bromus sterilis L., *Carex praecox* JACQ., *Muscari comosum* TAUSCH, *M. racemosum* DC., *Asparagus acutifolius* L., *Galanthus nivalis* L., *Listera ovata* RBR., *Corylus Avellana* L., *Urtica dioica* L., *Salix Caprea* L., *Polygonum aviculare* L., *Dipsacus sylvestris* HUDS., *Eupatorium cannabinum* L., *Aster Amellus* L., *Artemisia vulgaris* L., *Matricaria Chamomilla* L., *Aposeris foetida* LESS., *Tragopogon pratensis* L., *Hieracium praecaltum* α) eflagelle NEILR., *Campanula Trachelium* L., *Galium Aparine* L., *G. Mollugo* L., *G. aristatum* SCHULT., *G. vernum* SCOP., *Salvia glutinosa* L., *Stachys palustris* L., *Prunella vulgaris* L., α) *indivisa* NEILR., *Symphytum tuberosum* L., *Verbascum Blattaria* L., *Digitalis laevigata* WK., *Rhinanthus major* EHRH., *Lysimachia vulgaris* L., *Primula acaulis* JACQ., *Daucus Carota* L., *Cornus sanguinea* L., *Corydalis ochroleuca* KOCH, *Saponaria Vaccaria* L., *S. officinalis* L., *Euphorbia Wulfenii* HOPPE, *Geranium lucidum* L., *Fragaria elatior* EHRH., *Genista tinctoria* L., *Vicia sepium* L., *Orobus vernus* L.

3. A Recinavölgyből:

Luzulu campestris DC., *Smilax aspera* L., *Gladiolus segetum* KER., *Iris germanica* L., *I. graminea* L., *Platanthera bifolia* RICH., *Juniperus communis* L., *Laurus nobilis* L., *Valeriana officinalis* v. *sambucifolia* MIKAN, *Syringa vulgaris* L., *Vinca minor* L., *Prunella grandiflora* JACQ., *Scrofularia laciniata* WK., *Digitalis ambigua* MURR., *Orobanche ramosa* L., *Peucedanum Schottii* BESS. β) *petraeum* KOCH, *Conium maculatum* L., *Eruca sativa* LAM., *Silene nutans* γ) *livida* NEILR., *Spiraea ulmifolia* SCOP., *Potentilla micrantha* RAM., *Amygdalus communis* L., *Cytisus Laburnum* L., *Trifolium rubens* L., *T. angustifolium* L., *Onobrychis sativa* LAM.

4. Loppazzáról:

Anthericum Liliago L., *Polygonum lapathifolium* L., *Asarum europaeum* L., *Scabiosa Succisa* L., *Serratula tinctoria* L., *Erythraea Centaurium* PERS., *Gratiola officinalis* L., *Lathraea Squamaria* L., *Cyclamen europaeum* L., *Calluna vulgaris* SALISB., *Sanicula europaea* L., *Adonis vernalis* L., *Dianthus Armeria* L., *Lythrum Salicaria* L.

5. Luizaút mellett:

Allium sphaerocephalum L., *Plantago major* L., *P. serpentina* LAM., *Tragopogon pratensis* L., *Hieracium saxatile* JACQ., *Gentiana utriculosa* L., *Salvia verticillata* L., *Nepeta Cataria* L., *Convolvulus arvensis* L., *Sedum acre* L., *S. maximum* SUT., *S. angulare* L., *Malva Alcea* L., *Hypericum* L.

6. Az Abbazia felé vezető úton, de még Magyar területen:

Lonicera Cuprifolium, *Lamium Orvula* L., *Stachys silvatica* L., *Convolvulus sepium* L., *Nigella damascena*, *Camelina sativa* CR., *Lychnis Flos Cuculi* L., *Spiraea Filipendula* L., *Lathyrus pratensis* L.

7. A Monte Tersatton:

Trichonema Bulbocodium KER., *Antirrhinum majus* L., *Thalictrum minus* L., *Thlaspi perfoliatum* L., *Viola sylvestris* KR., *Linum tenuifolium* L.

8. A Castua felé vivő úton, de még Magyar területen:

Convallaria Polygonatum L., *Solanum Dulcamara* L., *Foeniculum officinale* ALL., *Anemone ranuncuolides* L., *Stellaria Holostea* L.

9. A Dragavölgyben:

Carex rulpina L., *Galium verum* L., *G. verum* SCOP., *Draba verna* L.

10. A Skurinjevölgyben:

Paliurus aculeatus LAM., *Senecio Jacobaea* L., *Bupleurum aristatum* BARTL.

11. A temetőben:

Sambucus Ebulus L., *Clematis Flammula* L., *Thalictrum elatum* JACQ.

12. A Monte Plasén:

Papaver Rhoeas L., *Scabiosa columbaria* COULT. f. *leiocephala* NEILR.

13. Grobnik: *Fragaria vesca* L.

14. Grahovo: *Mercurialis orata* HORRE.

II.

E második részben a Volosca és Preluka körül gyűjtött új növényeket sorolom fel. Volosca és Preluka már Istriai területen van, de STAUB is, SMITH is Fiume florájának környékébe vonják azt, s így ott tett feljegyzéseim eredményét én is itt közlöm. E két falu környékéről a következő növényeket én jegyeztem fel először.

1. Voloscáról:

Anthericum ramosum L., *Smilax aspera* L., *Orchis acuminata* DESF., *O. mascula* L., *Plantago media* L., *Senecio Jacobaea* L., *Carduus nutans* L., *Kentrophyllum lanatum* DC., *Crepis cernua* TEN., *Campanula glomerata* L., *Galium verum* L., *Viburnum Opulus* L., *Chlora perfoliata* L., *Ballota nigra* L., *Teucrium montanum* L., *Vitex agnus castus* L., *Veronica spicata* L. *V. vulgaris* KOCH., *Veronica hederifolia* L., *Anagallis coerulea* SCHREB., *Cornus mas* L.,

Ranunculus aquatilis L., *Helianthemum Fumana* MILL., *Althaea cannabina* L., *A. hirsuta* L., *Tilia parvifolia* EHRH., *Acer monspessulanum* L., *Vitis vinifera* L., *Ailanthus glandulosa* DESF., *Medicago sativa* L., *M. orbicularis* ALL., *M. lupulina* L., *M. denticulata* W., *Trifolium subterraneum* L., *Vicia varia* HOST.

2. Prelukáról:

Spiranthes autumnalis RICH., *Polygonum Convolvulus* L., *Osyris alba* L., *Carduus nutans* L., *Kentrophyllum lanatum* DC., *Picris hieracioides* L., *Crepis cernua* TEN., *Hieracium praealtum* KOCH α) *florentinum* KOCH, *Campanula rapunculoides* L., *C. Rapunculus* L., *Olea europaea* L., *Fraxinus excelsior* L., *Clinopodium vulgare* L., *Teucrium Chamaedrys* L., *Cuscuta Epithymum* L., *Ranunculus arvensis* L., *Sisymbrium officinale* SCOP., *Helianthemum Fumana* MILL., *Cerastium triviale* LINK, *Silene dichotoma* L., *Rhamnus rupestris* SCOP., *Euphorbia Wulfenii* HOPPE, *Agrimonia Eupatorium* L., *Rosa sempervirens* L., *Amygdalus communis* L., *Prunus Mahaleb* L., *Medicago lupulina* L., *Trifolium arvense* L., *Errum tetraspermum* L., *Lathyrus Nissolia* L.

III.

A következő negyven fajra, melyeket STAUB Fiume florájában kéteseknek jelez, sikerült megállapítanom, hogy azok Fiume környékén honosak s így annak florájába tartoznak. A megerősítő lelőhelyeket zárjelben közlöm.

Briza media L. (Orehovica); *Bromus mollis* L. (Martinscica), *B. sterilis* L. (Orehovica), *Carex vulpina* L. (Dragavölgy), *Anthericum Liliago* L. (Lopazza), *Allium sphaerocephalum* L. (Luizaút), *Asparagus officinalis* L. (Martinscica), *Convallaria Polygonatum* L. (Castua felé vezető úton), *Platanthera bifolia* RICH. (Recinavölgy), *Polygonum lapathifolium* L. (Lopazza), *Scabiosa Succisa* L. (Lopazza), *Tragopogon pratensis* L. (Orehovica és Luizaút), *Viburnum Opulus* L. (Volosca), *Galeopsis pubescens* BESS. (Lopazza), *Stachys sylvatica* L. (Abbazia felé vivő úton), *Ballota nigra* L. (Volosca), *Borrugo officinalis* L. (Martinscica), *Myosotis stricta* LINK (Martinscica), *Cuscuta Epithymum* L. (Preluca, Volosca, Recinavölgy), *Linaria vulgaris* MILL. (Lopazza), *Veronica Beccabunga* L. (Martinscica), *Rhinanthus major* EHRH. (Orehovica), *Lathraea Squamaria* L. (Lopazza), *Sedum album* L. (Kertfalon, Fiumében), *Ranunculus aquatilis* L. (Volosca, ritka), *R. lanuginosus* L. (Martinscica), *Draba verna* L. (Dragavölgy), *Saponaria Vaccaria* L. (Orehovica), *Silene viscosa* PERS. (Martinscica), *Geranium dissectum* L.

(Martinscica), *Glucidum* L. (Martinscica, Orehovica), *Lychnis Flos Cuculi* L. (Abbazia felé vezető úton), *Anthyllis Vulneraria* L. β *maritima* SCHWEIGG. (Martinscica); *Trifolium arvense* L. (Preluka, Recinavölgy), *Astragalus glycyphyllos* L. (Martinscica), *Orobus variegatus* TEN. (Recinavölgy).

IV.

Végül e sorozatban oly növényeket közlök, melyeket Fiume vidékéről még nem közöltek s melyek tehát Fiume florájában újak:

Sesleria coerulea ARD. a Luizaút mellett mészsziklákon, majd pedig nedvesebb hegyi réteken.

Avena pratensis L. Orehovica mellett alacsonyabb fekvésű helyeken, réteken és legelőkön.

Poa dura SCOP. Martinscica mellett utak mentén, legelőkön és kiszáradt helyeken.

Lolium multiflorum LAM. Martinscica mellett.

Thesium ramosum HAYNE Orehovica mellett kaszálókon, homokos réteken, bokros dombokon.

Plantago altissima L. Martinscica mellett és a Luizaúton, árkokban és nedves helyeken.

Tanacetum boreale FISCH. Ez csak változata a *T. vulgare* L.-nek, mely NYMAN szerint csak Podoliában terem JANKA VIKTOR azonban már az Etnán is szedett. Fiume környékéről két példányom van, egy a temetőből, másik a Monte Maggioréről.

Carduus crispus L. Volosca mellett és az Abbaziába vivő út mellett az erdőkben és a völgyek mentén.

Lappa major G. (*Arctium majus* SCHK.) Lopazza vidékén.

Centaurea Jacea L. var. β *pratensis* KOCH a Luizaúton.

Centaurea splendens L. Volosca mellett.

Campanula caespitosa SCOP. mészsziklákon és köves mezőkön, Zvir és Volosca mellett. (*C. pusilla* WAHLB.?)

Campanula pusilla HKE. A Recinavölgyben és a Monte Plasén.

Campanula carnica SCHIEDE Martinscica és Volosca mellett. Ez utóbbi két lelet azért érdekes, mert magasabb hegyek florájának valószínűleg csak idetévedt polgárai.

Erythraea maritima P. Martinscica mellett.

Mentha silvestris L. var. *candicans* CR. Lopazza mellett.

Lamium amplexicaule L. A Recinavölgyében, művelés alatt álló talaján.

Pulmonaria mollis WOLFF. Orehovicán erdők szélein, berkes helyeken, árnyékban.

Linaria genistaefolia MILL. Martinscica mellett, sziklás-dombos helyeken, meszes talajain, itt-ott füves réteken.

Euphrasia officinalis L. var. *stricta* Host Lopazza mellett és a Recinavölgyben, réteken, dombokon és ligetekben.

Adonis vernalis L. hegyi réteken a Monte Plasén.

Cardamine amara L. Árkok, patakok és erdei pocsolyák mentén, Volosca és Lopazza vidékén.

Melandrium vespertinum FRIES Martiuscica m. réteken.

Polygala amara L. Lopazza m. köves-dombos helyeken.

Epilobium parviflorum SCHREB. Jelenge m. árokparton.

Potentilla recta L. Orehovica, Martinscica és Volosca mellett, köves-bokros helyeken.

Vicia Faba L. művelve Martinscica mellett.

V. Gerardii DC. A Recinavölgyben, ritka.

Pisum arvense L. Martinscica mellett.

KITÜNTETÉSEK.

FARKAS-VUKOTINOVIC LAJOSNAK Ő Felsége a Lipóttrend kiskeresztjét adományozta.

H. LEITGEBET a Bécsi es. tudományos akadémia rendes tagnak választotta.

KINEVEZÉSEK.

Miután DE BARY a meghívást Lipcsébe nem fogadta el, W. PFEFFERT neveztek ki SCHENK helyébe r. ny. tanárnak; Tübingába pedig a megüresedett tanszékre VÖCHTINGET hívták meg Baselből.

DR. MENTOVICH FERENCET a Nagy-Körösi ev. ref. főgymnasium és TMAK JÓZSEFET a Besztercebányai állami főgymnasium rendes tanárának neveztek.

HABILITATIÓK.

G. VOLKENS magát a Berlieni tudomány-egyetemnél mint magántanár habilitálta.